

قانون و برنامه و بودجه

✓ اصول کلی قانون اساسی در امور اقتصادی و مالی

✓ اصول قانون اساسی در امور بودجه

✓ نقش قوه مقننه در بودجه ریزی

✓ قانون برنامه و بودجه مصوب 1351/12/15

✓ قانون گزارى مناقصات مصوب 1383/11/03 مجمع تشخیص مصلحت
نظام

✓ شرایط عمومی پیمان

✓ دستورالعمل ها، بخشنامه ها و آیین نامه های اجرایی مهم در طرح و پروژه
های عمرانی صادره از هیأت دولت و برنامه و بودجه کشور

اصول کلی قانون اساسی در امور اقتصادی و مالی

اصل پهل و سوم:

برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، باحفظ آزادگی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران براساس ضوابط زیر استوار می شود:

1. **تأمین نیازهای اساسی:** مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، **آموزش و پرورش** و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.
2. **تأمین شرایط و امکانات کار برای همه** به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قراردادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و **تداول** ثروت در دست افراد و گروه های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک **کارفرمای بزرگ مطلق** درآورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت های حاکم بر برنامه ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد.
3. **تنظیم برنامه اقتصادی** کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و **شرکت فعال** در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.
4. **رعایت آزادی انتخاب شغل** و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره کشی از کار دیگری.
5. **منع اضرار به غیر و انحصار و احتکار و ربا و دیگر معاملات باطل و حرام.**
6. **منع اسراف و تبذیر** در همه شئون مربوط به اقتصاد، اعم از مصرف، سرمایه گذاری، تولید، توزیع و خدمات.
7. **استفاده از علوم و فنون** و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.
8. **جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه** بر اقتصاد کشور.
9. **تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی**، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.

اصل پهل و چهارم:

نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برنامه‌ریزی منظم و صحیح استوار است.

(الف). بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانکداری، بیمه، تأمین نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آب رسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه‌آهن و مانند این‌ها است که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است.

(ب). بخش تعاونی شامل شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی تولید و توزیع است که در شهر و روستا بر طبق ضوابط اسلامی تشکیل می‌شود.

(ج). بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات می‌شود که مکمل فعالیت‌های اقتصادی دولتی و تعاونی است. مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت قانون جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می‌کند.

اصل چهل و پنجم:

انفال و ثروت های عمومی از قبیل زمین های موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه‌ها، رودخانه‌ها و سایر آب های عمومی، کوه ها، دره‌ها، جنگل ها، نزارها، بیشه‌های طبیعی، مراتعی که حریم نیست، ارث بدون وارث و اموال مجهول‌المالک و اموال عمومی که از غاصبین مسترد می‌شود، در اختیار حکومت اسلامی است تا برطبق **مصالح عامه** نسبت به آنها عمل نماید، تفصیل و ترتیب استفاده از هر یک را قانون معین می‌کند.

اصل چهل و ششم:

هر کس مالک حاصل کسب و کار مشروع خویش است و هیچ کس نمی‌تواند به عنوان مالکیت نسبت به کسب و کار خود امکان کسب و کار را از دیگری سلب کند.

اصل چهل و هفتم:

مالکیت شخصی که در راه مشروع باشد محترم است. ضوابط آن را قانون معین می‌کند.

اصل چهل و هشتم:

در بهره برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملی در سطح استان ها و توزیع فعالیت های اقتصادی میان استان ها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد. به طوری که هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود، سرمایه و امکانات لازم در دسترس داشته باشد.

اصل چهل و نهم:

دولت موظف است ثروت های ناشی از **ربا**، غصب، **رشوه**، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاری ها و معاملات دولتی، فروش زمین های موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیرمشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد این حکم باید با رسیدگی و تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود.

اصل پنجاه یکم:

هیچ نوع مالیات وضع **نمی شود** مگر به موجب **قانون**. موارد معافیت و بخشودگی و تخفیف مالیاتی به موجب **قانون** مشخص می شود.

اصول قانون اساسی در امور بودجه

اصل پنجاه و دوم:

بودجه سالانه کل کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می شود از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تسلیم می گردد. هر گونه تغییر در **ارقام** بودجه نیز تابع مراتب مقرر در قانون خواهد بود.

اولین استفساریه: شماره 71450 تاریخ 10/12/1359 از اصل 52 قانون اساسی

شورای محترم نگهبان

به طوری که استحضار دارند طبق اصل هشتادم (80) قانون اساسی:

«گرفتن و دادن وام یا کمکهای بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد.» از مفاد این اصل چنین استنباط می شود که اخذ و پرداخت وامها و کمکهای یک دستگاه دولتی به دستگاه دیگر دولت مشمول این اصل نمی شود، چون مطابق اصل 98 قانون اساسی تفسیر قانون اساسی در صلاحیت آن شورای محترم است. لذا تمنی دارد در این خصوص اعلام نظر فرمایند.

محمدعلی رجائی _ نخست وزیر

شماره 2835 و _ 19 تاریخ 6/4/1360

جناب آقای محمدعلی رجائی نخست وزیر جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه های شماره 7528 مورخ 3/4/1360 و 71450 مورخ 10/12/1359: موضوع سئوال در شورای نگهبان مطرح

شد و نظر اکثریت اعضای شورا به شرح ذیل اعلام می شود:

«اخذ و پرداخت وامها و کمکهای یک دستگاه دولتی به دستگاه دیگر دولتی مشمول اصل هشتادم (80) قانون اساسی نمی باشد. ولی با توجه به اصل پنجاه و دوم (52) اگر **منتهی** به تغییری در ارقام بودجه شود تابع مراتب مقرر در قانون می باشد»

دبیر شورای نگهبان _ **لطف الله صافی**

نقش قوه مقننه در بودجه ریزی

اصل هم‌تادونج قانون اساسی:

نقش قوه مقننه در بودجه ریزی در کشورهای مختلف با یکدیگر متفاوت است. قدرت پارلمان کشورهای مختلف در بودجه ریزی را می توان در سه دسته کلی:

(1). پارلمان های دارای قدرت **نامحدود**،

(2). پارلمان های با **قدرت محدود** و

(3). پارلمان های دارای قدرت متوازن کردن بودجه، طبقه بندی کرد.

بررسی **قانون اساسی ایران نشان** می دهد که قوه مقننه در گروه کشورهای دارای قدرت متوازن کردن بودجه قرار دارد. بر این اساس اگرچه مجلس صلاحیت **#عام** برای مقررات گذاری را دارد، اما این صلاحیت بر **محدودیت هایی** روبه رو است. درباره بودجه ریزی اصول مختلف قانون اساسی نظیر اصول (52 و 75) **محدودیت هایی** را برای **مداخله** مجلس در بودجه ریزی برقرار می کنند.

اصل (75):

«**طرح های قانونی و پیشنهادها و اصلاحاتی که نمایندگان در خصوص لوایح قانونی عنوان می کنند و به تقلیل درآمد عمومی یا افزایش هزینه های عمومی می انجامد، در صورتی قابل طرح در مجلس است که در آن #طریق جبران کاهش درآمد یا تامین هزینه جدید نیز معلوم شده باشد**» قانون اساسی ناظر به «اصل توازن بودجه» است؛ یعنی مجلس در قالب طرح یا پیشنهاد نمی تواند درآمدها و هزینه های عمومی را به گونه ای تغییر دهد که «توازن بودجه» به هم بریزد.

**قانون برنامه و بودجه
مصوب 1351/12/15**

قانون برنامه و بودجه

ماده (1). تعریف اصطلاحات: (1)

1. سازمان: منظور از سازمان، سازمان برنامه و بودجه است.

2. برنامه درازمدت: منظور برنامه‌ای است که ضمن آن توسعه اقتصادی و اجتماعی برای یک دوره دهساله یا طولانی‌تر به عنوان راهنمای برنامه‌ریزیهای پنجساله پیش‌بینی می‌شود.

3. برنامه عمرانی پنجساله: منظور برنامه جامعی است که برای مدت پنج سال تنظیم و به تصویب مجلسین می‌رسد و ضمن آن هدفها و سیاستهای توسعه اقتصادی و اجتماعی طی همان مدت مشخص می‌شود. در این برنامه کلیه منابع مالی دولت و همچنین منابعی که از طرف شرکتهای دولتی و بخش خصوصی صرف عملیات عمرانی می‌گردد از یک طرف و اعتبارات جاری و عمرانی دولت و هزینه‌های عمرانی شرکتهای دولتی و بخش خصوصی از طرف دیگر جهت وصول به هدفهای مذکور پیش‌بینی می‌گردد.

4. برنامه سالانه: منظور برنامه عملیات اجرایی دولت است که سالانه تنظیم و همراه بودجه کل کشور تقدیم مجلس شورای ملی می‌گردد و ضمن آن در قالب هدفها و سیاستهای مندرج در برنامه عمرانی پنجساله هدفهای مشخص و عملیات اجرایی سالانه هر دستگاه اجرایی با اعتبار مربوط تعیین می‌شود.

قانون برنامه و بودجه

ماده ۱). تعریف اصطلاحات: (2)

* (5). بودجه عمومی دولت: منظور بودجه‌ای است که در آن برای اجرای برنامه سالانه منابع مالی لازم پیش‌بینی و اعتبارات جاری و عمرانی دستگاه‌های اجرایی تعیین می‌شود.

* (6). اعتبارات جاری: منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت تأمین هزینه‌های جاری دولت و همچنین هزینه نگهداشت سطح فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی دولت پیش‌بینی می‌شود.

* (7). اعتبارات عمرانی: منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت اجرای طرح‌های عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه‌های جاری مربوط به برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیر ثابت) پیش‌بینی می‌شود.

(8). عملیات اجرایی: منظور فعالیتهای جاری و طرح‌های عمرانی دستگاه‌های اجرایی است که در برنامه سالانه مشخص می‌گردد.

قانون برنامه بودجه

ماده ۱). تعریف اصطلاحات: (3)

9). **فعالیت جاری:** منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه سالانه طی یک سال اجرایی شود و هزینه آن از محل اعتبارات جاری تأمین می‌گردد.

* * 10). **طرح عمرانی:** (2) منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه عمرانی پنجساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت شامل هزینه‌های غیر ثابت وابسته در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات اجرا می‌گردد و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می‌شود و به سه نوع انتفاعی و غیر انتفاعی و مطالعاتی تقسیم می‌گردد:

الف). **طرح عمرانی انتفاعی:** منظور طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع به بهره‌برداری علاوه بر تأمین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.

ب). **طرح عمرانی غیر انتفاعی:** منظور طرحی است که برای انجام برنامه‌های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا می‌گردد و هدف اصلی آن حصول درآمد نمی‌باشد.

پ). **طرح مطالعاتی:** منظور طرحی است که بر اساس قرارداد بین سازمان و یا سایر دستگاههای اجرایی با مؤسسات علمی و یا مطالعاتی متخصص برای بررسی خاصی اجرا می‌گردد.

قانون برنامه و بودجه

ماده ۱). تعریف اصطلاحات: (4)

11). * **دستگاه اجرایی:** منظور وزارتخانه - نیروها و سازمانهای تابعه ارتش شاهنشاهی - استانداری یا فرمانداری کل - شهرداری و مؤسسه وابسته به شهرداری - مؤسسه دولتی - مؤسسه وابسته به دولت - شرکت دولتی - مؤسسه عمومی عام المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه بشود.

12). **دستگاه مسئول بهره برداری:** منظور دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح عمرانی طبق قوانین و مقررات مربوط موظف به بهره برداری و نگهداری از آن می گردد این دستگاه ممکن است همان دستگاه اجراکننده طرح و یا دستگاه دیگری باشد.

13). اصطلاحاتی که در این قانون تعریف نشده است طبق تعاریف مندرج در قانون محاسبات عمومی خواهد بود.

تعریف اصطلاحات: (5)

۱) بودجه عمومی دولت: بودجه سالیانه به طور کلی از دو بخش تشکیل می‌شود. بودجه عمومی و بودجه شرکت‌ها. بودجه عمومی در واقع حساب دخل (مالیات، نفت و...) و خرج دولت و دستگاه‌های دولتی و ادارات (دستمزد کارمندان، هزینه‌های روزمره و هزینه‌های عمرانی و...) است.

منظور از بودجه عمومی، بودجه‌ای است که در آن برای اجرای برنامه سالانه منابع مالی لازم پیش‌بینی و اعتبارات جاری و عمرانی دستگاه‌های اجرایی تعیین می‌شود.

قانون برنامه و بودجه

تعریف اصطلاحات: (6)

2. بودجه شرکت‌ها:

بودجه شرکت‌ها مربوط به حساب دخل و خرج شرکت‌های دولتی، بانک‌ها است که حساب دخل و خرج داخلی آنها را نشان می‌دهد. بودجه شرکت‌ها هر سال در یک پیوست مفصل جداگانه به چاپ می‌رسند و همراه با لایحه بودجه به مجلس داده می‌شوند. مجلس بودجه شرکت‌ها را بررسی نمی‌کند. قسمت بزرگ بودجه شرکت‌ها از طریق منابع درآمدی خود آنها تامین می‌شود. مالیات شرکت‌ها و مازاد درآمد مؤسسات سودده به حساب خزانه واریز شده و جزو منابع درآمدی دولت در بودجه عمومی به حساب می‌آیند. کسری شرکت‌های زیان‌ده هم از محل اعتبارات بودجه عمومی تامین می‌شود

قانون برنامه و بودجه

تعریف اصطلاحات: (7)

3. بودجه ملی:

بودجه ملی یا اعتبارات دستگاه‌های اجرایی، شفاف‌ترین قسمت بودجه است که در آن به طور مشخص تعیین شده که اعتبارات جاری و عمرانی هر دستگاه به طور مشخص و دقیق چقدر است. اعتبارات متمرکز، شامل اعتبارات ادارات محلی و دستگاه‌های استانی نیز - به جز آنهایی که در بودجه استانی قرار گرفته‌اند - می‌شود، اما تصمیم‌گیری درباره بودجه ملی بر عهده سازمان مرکزی برنامه و بودجه است. در لایحه‌های بودجه جدید، اعتبارات جاری دستگاه‌های اجرایی به صورت فصل نیز دسته‌بندی شده‌اند

(. بودجه استانی:

تبارات استانی آن بخش از اعتباراتی هستند که در اختیار شورای شورای برنامه ریزی توسعه استان (استاندار، رئیس سازمان مدیریت استان و تعدادی از مدیران محلی) قرار می گیرد و این شورا درباره تخصیص منابع میان دستگاه های اجرایی تصمیم می گیرد. این بخش از بودجه نیز قاعدتا ساختاری شبیه ساختار بودجه متمرکز ملی دارد، اما جزییات آن مانند جزییات بودجه ملی مشخص نیست که بتوان بر مبنای آن تقسیم بندی دقیقی مانند بودجه ملی ارائه کرد.

قانون برنامه و بودجه

تعریف اصطلاحات: (9)

(5). بودجه متفرقه:

اعتبارات یارانه‌ها (به جز یارانه‌های نقدی)، اعتبارات متمرکز درآمد و هزینه، اعتبارات پیش‌بینی نشده، اعتبارات ردیف‌های موقت، اعتبارات نهادهای خاص، اعتبارات سود و کارمزد وام و اعتبارات مالی در بخش متفرقه بودجه دسته‌بندی می‌شوند. در لایحه بودجه این اعتبارات تقریباً معادل 17 تا 19 درصد کل بودجه عمومی را تشکیل می‌دهند.

قانون برنامه و بودجه

تعریف اصطلاحات: (10)

(6). درآمد ملی:

درآمدهای عمومی دولت، شامل درآمدهایی است که مستقیماً به خزانه مرکز واریز می‌شوند، درآمد ملی محسوب می‌شود.

(7). درآمد استانی: درآمدهای استانی شامل تمامی درآمدهای به دست آمده از طریق مالیات یا فروش کالا و خدمات و جریمه‌ها و ... که در استان‌ها وصول و به خزانه معین استان واریز می‌شود. بخشی از این درآمدها صرف امور استانی می‌شود و مابقی از طریق خزانه‌داری کل در امور ملی هزینه می‌شود.

(8). درآمد اختصاصی:

درآمدهای اختصاصی درآمدهایی هستند که همان‌جا مصرف می‌شوند. مثلاً بخشی از درآمد دانشگاه‌ها یا بیمارستان‌ها درآمد اختصاصی است. این درآمد نیز مانند درآمد عمومی اول به حساب خزانه (استانی یا مرکزی) واریز می‌شود.

11. واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای (منابع نفتی):

در ادبیات جدید بودجه‌ای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای را به منابع نفتی تعریف و تعبیر می‌شود. اگرچه این تعریف و تعبیر بصورت کلی صحیح و دقیق نیست، اما برآیدانست این نکته که دولت برای تامین منابع مالی چقدر روی فروش سرمایه‌های ملی حساب باز کرده است، مفید است. عمده منابع این بخش مربوط به درآمد خالص فروش نفت است که پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و مخارج استخراج و صادرات نفت، به حساب خزانة واریز و برای تامین منابع مالی به بودجه عمومی تزریق می‌شود. فروش اموات عمومی و واگذاری طرح‌های عمرانی (مثلاً واگذاری طرح ساخت یک آزادراه به بخش خصوصی) بخش دیگری از منابع دولت در این بخش است

قانون برنامه و بودجه

تعریف اصطلاحات: (12)

(12). تملک دارایی‌های مالی (اعتبارات مالی):

اعتبارات مالی اصطلاحاً تملک دارایی‌های مالی تعریف می‌شود. این اعتبارات صرفاً برای تسویه بدهی‌های مالی دولت در نظر گرفته شده است. بدهی‌های عمده دولت مربوط به پرداخت سود و اصل پول اوراق مشارکت فروخته شده در سال‌های قبل، تسویه اصل و سود وام‌های داخلی و خارجی و تعهدات مالی سال‌های قبل است. با توجه به نحوه تقسیم‌بندی رسمی بودجه در لایحه دولت، اعتبارات مالی به طور کلی تنها در بخش هزینه‌های متفرقه دسته‌بندی شده‌اند. همان اوراق و اسناد خزانه اسلامی با نمادهای مختلفی که این سالها رایج شده اند بخشی از اعتبارات تملک دارایی‌های مالی هستند.

(13). واگذاری دارایی‌های مالی (منابع مالی):

منابع مالی که از طریق صندوق توسعه ملی، فروش اوراق مشارکت، اخذ وام‌های داخلی و خارجی تامین می‌شوند به واگذاری دارایی‌های مالی (منابع مالی) تعریف و تعبیر می‌شوند. به تعبیری دیگر می‌توان آن را مترادف استقراض دولت نیز در نظر گرفت.

قانون برنامه و بودجه

تعریف اصطلاحات: (13)

14. اعتبارات هزینه‌ای (هزینه‌های جاری):

این بخش از اعتبارات شامل هزینه‌های جاری و روزمره دستگاه‌ها و نهادهای بودجه‌بگیر است. شامل هزینه حقوق و دستمزد کارکنان، هزینه‌های روزمره (مثل پول آب، برق، تلفن و حمل و نقل) و هزینه ارائه خدمات عمومی است

15. تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (هزینه‌های عمرانی):

در ادبیات عمومی، بودجه عمرانی مترادف اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در نظر گرفته می‌شود. این بخش از اعتبارات، قاعدتا مربوط به سرمایه‌گذاری دولت برای توسعه کشور است. این سرمایه‌گذاری‌ها قاعدتا توجیه اقتصادی دارند. تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در واقع ساخت فضاهای جدیدی است که در آینده تبدیل به سرمایه‌های ملی می‌شوند و منابع تازه‌ای برای دولت‌ها فراهم می‌آورند. این موارد می‌تواند شامل سرمایه‌گذاری برای ساخت راه یا تاسیسات ساختمانی یا سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های ارتباطی باشد. با توجه به اینکه طی سال‌ها در ایران توسعه مترادف ساخت‌وسازهای عمرانی بوده، این بخش از بودجه به بودجه عمرانی معروف شده است

قانون برنامه و بودجه

ماده ۱). تعریف اصطلاحات: (14)

11). * **دستگاه اجرایی:** مطابق ماده 46 قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مصوب 1380) تعدادی از نهادی دیگر نیز در حکم دستگاه اجرایی شناخته شده است که عبارتند از: «سازمان‌های **استانی** ادارات کل و واحدهای سازمانی هم سطح تابعه وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و مستقر در **مراکز استان‌ها** یا شهرستان‌هایی غیر از مراکز استان‌ها که اعتبارات آنها در قوانین بودجه سنواتی ضمن بودجه وزارتخانه‌ها یا مؤسسه دولتی مربوط منظور شده است، از نظر اجرای مقررات قانون محاسبات عمومی کشور مصوب 1/6/1366 در حکم دستگاه اجرایی محلی محسوب می‌شوند.

قانون برنامه و بودجه

ماده ۱). تعریف اصطلاحات: (15)

11). * **دستگاه اجرایی:** براساس ماده 5 قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب 1386) تعریف دستگاه اجرایی باز هم کمی **گسترده تر** شده که عبارت است از: «کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانک‌ها و بیمه‌های دولتی...» البته با توجه به ماده 117 همین قانون مصادیق دیگری از این دستگاه‌ها نیز قابل شناسایی می‌شود که عبارتند از: «... نهادها، مؤسسات و تشکیلات و سازمان‌هایی که زیر نظر مستقیم مقام معظم رهبری اداره می‌شوند، وزارت اطلاعات، ... دیوان محاسبات، شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام و مجلس خبرگان رهبری ... نیروهای نظامی و انتظامی»

دین برنامہ و بودجه رای اقتصاد: (۱)

رای اقتصاد یکی از قدیمی ترین واحدهای سازمان برنامه و بودجه کشور است که به لحاظ زمانی زیرمجموعه معاونت امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه کشور است. در طی زمان با اسامی «دبیرخانه شورای اقتصاد» و «امور کمیسیون‌ها، دبیرخانه‌ها و راهای اقتصادی» شناخته می شد. اما با ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری در سال 1392، به «امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد» تغییر عنوان داده و بر این اساس علاوه بر وظایف قبلی، برنامه‌ها و فرآیندهای اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از یق این امور به تصویب ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی می رسد. محورهای اصلی فعالیت امور اقتصاد مقاومتی و **شورای اقتصاد** شامل موارد زیر است:

۱. امور اقتصاد مقاومتی، **(2)**. دبیرخانه شورای اقتصاد، **(3)**. دبیرخانه هیأت امنای صندوق توسعه ملی، **(4)**. مسئول تدوین و ناظر برنامه‌های تولید و اشتغال (موضوع تبصره 18 قانون بودجه) و دبیرخانه کمیسیون ماده 23 قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت **(2)**

ه 2) به منظور هدایت و هماهنگ کردن امور اقتصادی کشور شورایی مرکب از عده‌ای از ایران (1) به شرح زیر و رییس کل بانک مرکزی ایران به ریاست نخست‌وزیر به نام شورای اقتصاد تشکیل می‌شود:

وزیر دارایی

وزیر اقتصاد

وزیر کار و امور اجتماعی

وزیر کشاورزی و منابع طبیعی

وزیر تعاون و امور روستاها

وزیر مشاور و رییس سازمان برنامه و بودجه

یکی از وزیران مشاور به انتخاب نخست‌وزیر

جلسات شورا بر حسب ضرورت سایر وزیران نیز شرکت خواهند کرد.

() به موجب ماده (4) لایحه قانونی تأسیس **وزارت نفت** مصوب 58/07/08 وزیر نفت نیز در شورای اقتصاد

سویت خواهد داشت.

ده 3). وظایف شورای اقتصاد:

تعیین هدفهای کلی برنامه‌های عمرانی کشور.

بررسی خط‌مشی‌ها و سیاستهای اقتصادی و اجتماعی جهت طرح در هیأت وزیران.

اظهار نظر نسبت به برنامه‌های عمرانی جهت طرح در هیأت وزیران.

تعیین خط مشی تنظیم بودجه کل کشور.

بررسی بودجه کل کشور برای طرح در هیأت وزیران.

اتخاذ تصمیم درباره مسائلی که مسئولان دستگاههای اجرایی در زمینه اجرای طرحها و

بالیتهای با آن مواجه و در شورا مطرح می‌نمایند.

تصویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط به اعطای وام از محل اعتبارات عمرانی به

سسات دولتی و شرکتهای دولتی و سایر مؤسسات در بخش عمومی و شهرداریها به پیشنها

ارت دارایی و سازمان.

ن برنامه و بودجه شورای اقتصاد (۴)

۳). وظایف شورای اقتصاد:

صویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط به اعطای وام و یا مشارکت دولت در مایه گذاری مؤسسات خصوصی از طریق بانکها و مؤسسات اعتباری تخصصی به پیشنهاد رت دارایی و سازمان.

صویب اصول و سیاستها و ضوابط مربوط به اخذ وام و اعتبارات خارجی که توسط هیتهای مرکب از نمایندگان وزارت دارایی، وزارت اقتصاد و سازمان و بانک مرکزی ایران یم و پیشنهاد خواهد شد.

بررسی و اظهار نظر نسبت به آیین نامه ها و مقررات مربوط به اجرای این قانون و قوانین برنامه ها و رانی پنج ساله که توسط سازمان تهیه می شود جهت طرح و تصویب در هیأت وزیران. وظایفی که در سایر قوانین به هیأت عالی برنامه محول گردیده است از تاریخ اجرای این رن به عهده شورای اقتصاد خواهد بود.

سر). وظیفه دبیرخانه شورای اقتصاد را سازمان عهده دار خواهد بود.

بن برنامه و بودجه

امور اقتصاد (5) وظایف تفصیلی امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد جدید:

امور اقتصاد مقاومتی

وزاری جلسات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

وزاری جلسات کمیسیون ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

و تدوین دستور جلسات و صورتجلسات کمیسیون تخصصی ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

و تدوین و ابلاغ دستور جلسات و صورتجلسات و مصوبات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

و تدوین برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های اقتصاد مقاومتی و شاخص‌های ارزیابی، نظارت و ارزشیابی آنها با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط استانی و ارائه آنها به ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی.

بررسی و پایش اجرای برنامه‌های اقتصاد مقاومتی در چارچوب مصوبات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

و گزارش‌های تلفیقی و تخصصی در خصوص عملکرد برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های مصوب اقتصاد مقاومتی

بررسی سامانه نپا (نظام یکپارچه پیشبرد و پایش اقتصاد مقاومتی)

ش و ارزیابی عملکرد اقتصاد مقاومتی دستگاه‌های ذی‌ربط ملی و استانی

سی تخصصی گزارش‌ها، پیشنهادات، درخواست‌ها و مستندات دستگاه‌های اجرایی.

کاری در تهیه لوایح برنامه و بودجه و شرکت در ستادهای مربوطه.

سی و اعلام نظر در زمینه مشکلات و مسایل واحدهای سازمان با دستگاه‌های اجرایی در زمینه مصوبات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

تندسازی قوانین، مقررات، بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها، مشروح مذاکرات و صورتجلسات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

شورای اقتصاد (ع) وظایف تفصیلی امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد جدید:

۱. برگزاری دبیرخانه شورای اقتصاد

انجام امور دبیرخانه‌ای شورای اقتصاد.

دبیری در جلسات کمیسیون تخصصی شورای اقتصاد

تهیه و تدوین دستور جلسات و صورتجلسات شورای اقتصاد.

همکاری و مشارکت با واحدهای سازمان در تهیه گزارش نهایی به منظور طرح در شورای اقتصاد و پیگیری آنها.

تهیه و تدوین گزارش‌های تخصصی برای ارائه به شورای اقتصاد.

دریافت و بررسی درخواست‌های واصله و تکمیل اطلاعات اولیه به منظور ارائه به شورای اقتصاد.

بررسی تخصصی گزارش‌ها، پیشنهادات، درخواست‌ها و مستندات دستگاه‌های اجرایی.

بررسی پیامدهای مصوبات و تصمیم‌گیری‌های شورای اقتصاد بر متغیرهای کلان اقتصادی به صورت سالانه، موردی و ارائه تحلیل‌های لازم.

تهیه ابلاغیه‌های مربوط به تصمیمات متخذه در شورای اقتصاد و پیگیری اجرای مصوبات.

همکاری در تهیه لوایح برنامه و بودجه و شرکت در ستادهای مربوطه.

ظارت و پایش

بررسی و اعلام نظر در زمینه مشکلات و مسایل واحدهای سازمان با دستگاه‌های اجرایی در زمینه مصوبات شورای اقتصاد.

تهیه و تدوین مشروح مذاکرات و تنظیم مجموعه صورتجلسات شورای اقتصاد و ارائه آن به مسئولین کشور حسب مورد.

تهیه گزارش‌های تلفیقی درخصوص برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های مصوب شورای اقتصاد.

سندسازی قوانین، مقررات، بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها، آیین نامه‌ها، مشروح مذاکرات و صورتجلسات شورای اقتصاد.

دبیرخانه هیأت امنای صندوق توسعه ملی

انجام امور دبیرخانه‌ای هیأت امنای صندوق توسعه ملی.

تدوین دستور جلسات و صورتجلسات هیأت امنای صندوق توسعه ملی

تهیه و تدوین گزارش‌های تخصصی برای ارائه به هیأت امنای صندوق توسعه ملی در جهت راهبری صندوق توسعه ملی.

بررسی پیشنهادهای هیأت عامل صندوق توسعه ملی در خصوص شرایط و نحوه اعطای تسهیلات برای تولید و سرمایه‌گذاری به
سازمان‌های تخصصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با همکاری سایر واحدهای سازمان و تهیه گزارش برای طرح در جلسه هیأت امناء.

ریافت و بررسی درخواست‌های واصله و تکمیل اطلاعات اولیه به منظور ارائه به هیأت امنای صندوق توسعه ملی
بررسی تخصصی گزارش‌ها، پیشنهادات، درخواست‌ها و مستندات دستگاه‌های اجرایی.

تهیه ابلاغیه‌های مربوط به تصمیمات متخذه در هیأت امنای صندوق توسعه ملی و پیگیری اجرای مصوبات.

همکاری در تهیه تبصره‌های لوایح برنامه و بودجه و شرکت در ستادهای مربوطه.

نظارت و پایش

پیگیری اجرای مصوبات هیأت امنای صندوق توسعه ملی

بررسی، تحلیل و تهیه گزارش عملکرد صندوق توسعه ملی برای طرح در هیأت امنای صندوق توسعه ملی

بررسی صورت‌های مالی، ارزی و ریالی و بودجه صندوق توسعه ملی

بررسی و اعلام نظر در زمینه مشکلات و مسایل واحدهای سازمان با دستگاه‌های اجرایی در زمینه مصوبات هیأت امنای صندوق توسعه

تهیه گزارش‌های تلفیقی در خصوص برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های مصوب هیأت امنای صندوق توسعه ملی

مستندسازی قوانین، مقررات، بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها، مشروح مذاکرات و صورتجلسات صندوق توسعه ملی

قانون برنامه و بودجه

شورای اقتصاد (۸) وظایف تفصیلی امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد جدید:

4. تدوین و نظارت بر برنامه‌های تولید و اشتغال (موضوع تبصره 18 قانون بودجه)

- ✓ انجام امور دبیرخانه‌ای برنامه‌های تولید و اشتغال.
- ✓ بررسی برنامه‌های تولید و اشتغال پیشنهادی دستگاه‌های اجرایی.
- ✓ راهبری تدوین برنامه‌های تولید و اشتغال.
- ✓ راهبری تدوین دستورالعمل‌های اجرایی و نظارتی برنامه‌های تولید و اشتغال.
- ✓ رصد و پایش اجرای برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم.
- ✓ اعلام نظر و پیگیری در مورد ابلاغ و تخصیص اعتبار برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم.
- ✓ بررسی و تجزیه و تحلیل گزارش پیشرفت برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم.
- ✓ تهیه گزارش عملکرد اجرای برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم.
- ✓ مستندسازی برنامه‌های تولید و اشتغال، تفاهم‌نامه‌های فی‌مابین سازمان و سایر دستگاه‌های اجرایی، دستورالعمل‌های اجرایی و نظارتی.
- ✓ شناسایی موانع و مشکلات پیش‌روی اجرای برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم.
- ✓ تهیه پیش‌نویس بند «الف» تبصره (18) قانون بودجه سال سنواتی کل کشور.

قانون برنامه و بودجه

شورای اقتصاد (۹) وظایف تفصیلی امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد جدید:

۵. دبیرخانه کمیسیون ماده ۲۳

- ✓ انجام امور دبیرخانه‌ای کمیسیون ماده (۲۳) موضوع دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) - ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷
- ✓ تهیه و تدوین دستور جلسات و صورتجلسات کمیسیون ماده (۲۳) موضوع دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) - ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷
- ✓ دریافت و بررسی گزارش‌ها، پیشنهادات و مستندات واصله از دستگاه‌های اجرایی به منظور ارائه به کمیسیون ماده (۲۳) موضوع دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) - ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷
- ✓ همکاری و مشارکت با واحدهای سازمان در تهیه گزارش نهایی به منظور طرح در کمیسیون ماده (۲۳) موضوع دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) - ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷
- ✓ تهیه ابلاغیه‌های مربوط به تصمیمات متخذه در کمیسیون ماده (۲۳) موضوع دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) - ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷
- ✓ تهیه گزارش‌های تلفیقی درخصوص طرح‌ها و پروژه‌های مصوب کمیسیون ماده (۲۳) موضوع دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) - ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷

قانون برنامه و بودجه (تعریف حقوقی سازمان و شرح وظایف آن)

ماده 4. سازمان برنامه و بودجه مؤسسه دولتی است که زیر نظر نخست‌وزیر اداره می‌شود و رییس آن سمت وزیر مشاور را دارا خواهد بود.

ماده 5. وظایف و اختیارات سازمان در زمینه برنامه‌ریزی - تنظیم بودجه و نظارت به قرار زیر است:

1. انجام مطالعات و بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی به منظور برنامه‌ریزی و تنظیم بودجه و تهیه گزارشهای اقتصادی و اجتماعی.

2. تهیه برنامه درازمدت با تبادل نظر با دستگاههای اجرایی و تسلیم آن به شورای اقتصاد.

3. تهیه برنامه عمرانی پنجساله طبق فصل چهارم این قانون.

4. پیشنهاد خطمشی‌ها و سیاستهای مربوط به بودجه کل کشور به شورای اقتصاد.

5. تهیه و تنظیم بودجه کل کشور.

6. نظارت مستمر بر اجرای برنامه‌ها و پیشرفت سالانه آنها طبق مفاد فصل نهم این قانون.

7. هماهنگ نمودن روشها و برنامه‌های آماری کشور.

8. ارزشیابی دارایی و عملکرد دستگاههای اجرایی کشوری و گزارش آن به نخست‌وزیر.

9. بررسی گزارشها و مسائلی که باید در شورای اقتصاد مطرح شود.

مادۀ 7. قانون برنامه و بودجه (همه برنامه قبل از پایان برنامه جاری)

سازمان باید قبل از پایان هر دوره برنامه عمرانی پنجساله، برنامه دوره بعد را براساس پیشنهادهای دستگاههای اجرایی و مطالعات خود و تلفیق آنها با در نظر گرفتن اولویتهای تهیه و به شورای اقتصاد تسلیم نماید تا پس از بررسی و تأیید برای طرح در هیأت وزیران ارسال دارد.

مادۀ 8. دولت باید حداقل شش ماه از پایان هر دوره برنامه لایحه برنامه دوره بعد را جهت تصویب به مجلس تقدیم نماید.

قانون برنامه و بودجه (تصویب قانون برنامه توسط مجلس)

ماده ۹). برنامه‌های کلی عملیات اجرایی بخشهای مختلف شامل نوع و حجم عملیات اعتبارات مربوط در قالب برنامه‌های عمرانی فوق به تصویب کمیسیونهای برنامه مجلسین خواهد رسید. (1)

1). براساس نظریه شورای نگهبان، کمیسیونهای مجلس شورای اسلامی جایگزین کمیسیونهای مجلسین سابق نبوده، تصمیم‌گیری در مواردی که به موجب قانون مختلف برعهده کمیسیونهای مذکور بود به‌عهده مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

قانون برنامه و بودجه

ماده 10). به منظور تبادل نظر در تهیه برنامه‌های عمرانی و ایجاد هماهنگی در عملیات دستگاههای اجرایی و همچنین ایجاد هماهنگی بین مؤسسات عمومی و بخش خصوصی و تطبیق برنامه‌ها با احتیاجات مناطق مختلف کشور سازمان، کمیته‌هایی به نام کمیته‌های مشترک برنامه‌ریزی با دستگاههای اجرایی تشکیل خواهد داد. **(مرحله نیاز سنجی)**

ماده 11). بودجه کل کشور طبق مقررات قانون محاسبات عمومی و با رعایت این قانون تهیه می‌شود.

ماده 12). اعتبارات **طرح‌های عمرانی** در قالب برنامه‌های اجرایی همراه با اعتبارات جاری دستگاههای اجرایی در بودجه کل کشور منظور و برای تصویب به مجلس شورای ملی تقدیم می‌گردد. **(اصل 52 قانون اساسی)**

ماده 13). کلیه دستگاههای اجرایی مکلفند برنامه سالانه و بودجه سال بعد خود را همراه با اعتبارات جاری و عمرانی مورد نیاز طبق دستورالعمل تهیه بودجه به سازمان ارسال دارند.

ماده 14). بودجه و برنامه سالانه شامل فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی پیشنهادی دستگاههای وابسته به هر یک از وزارتخانه‌ها باید قبل از ارسال به سازمان بر حسب مورد، به تأیید وزیر مربوط یا مجمع عمومی و یا بالاترین مسئول دستگاه رسیده باشد.

قانون برنامه و بودجه (مواد ۱۵ و ۱۶ مباحث بودجه استانی و اختیارات مقامات محلی)

مواد 44 قانون تنظیم و الحاق 2 و ماده 31 قانون احکام دائمی

ماده 15. اعتبارات طرحهای عمرانی مربوط به هر استان و فرمانداری کل که جنبه ناحیه‌ای دارد سالانه در بودجه کل کشور تحت عنوان خاص منظور و در اختیار هریک از استانداران یا فرمانداران ک گذاشته خواهد شد تا طبق برنامه سالانه به مصرف برسانند.

تبصره 1. برنامه‌های عمرانی موضوع این ماده را سازمان و دستگاههای اجرایی ذی ربط با توجه به ماده (7) این قانون و نظرات نمایندگان مجلسین در مناطق مربوط و نمایندگان انجمنهای استان شهرستان و استانداران و فرمانداران کل و فرمانداران تهیه می‌نماید.

تبصره 2. سازمان موظف است آیین‌نامه مربوط به تهیه و تنظیم و اجرای طرحهای عمرانی موضوع این ماده را شامل نحوه مشارکت انجمنهای استان و شهرستان و تفویض اختیار از طرف وزارتخانه‌ها به استانداران و فرمانداران کل و همکاری با آنها و نظارت بر اجرای آن را تهیه و جهت تصویب به هیأت وزیران تسلیم نماید.

ماده 16. دولت بتدریج مقدمات استانی کردن آن قسمت از اعتبارات جاری را که قابل تفکیک به استانها و فرمانداریهای کل می‌باشند فراهم خواهد نمود به نحوی که تا پایان برنامه پنجم اعتبارات مزبور به تفکیک هر استان و فرمانداری کل در بودجه کل کشور منعکس شود.

قانون برنامه و بودجه

نخست وزیر به کلیه دستگاههای اجرایی جهت
اجراء ابلاغ خواهد شد. در اجرای بودجه
دستگاه اجرایی مکلف است براساس شرح
فعاليتها و طرحها که بين دستگاه و سازمان
مورد توافق واقع شده است در حدود اعتبارات
مصوب عمل نماید.

قانون برنامه و بودجه

مورد نیاز تا پایان کار به تفکیک سالانه در بودجه اولین سالی که طرح مزبور در آن منظور می‌گردد تعیین و همراه با بودجه کل کشور به تصویب می‌رسد و دستگاه اجرایی مجاز به تأمین اعتبار و تعهد درباره کلیه مبلغ طرح با رعایت اعتبارات سالانه تفکیک شده می‌باشد.

تبصره 1). روش فوق در مورد طرحهای عمرانی که مدت اجرای آنها از دوره برنامه عمرانی پنجساله تجاوز نماید نیز قابل اجراء خواهد بود.

تبصره 2). هرگاه در مورد برخی از طرحها تعیین مبلغ اعتبار مورد نیاز برای تکمیل طرح در سالهای بعد در موقع تهیه پیشنهادهای بودجه سال از طرف دستگاه اجرایی مقدور نباشد تغییر طرح و برنامه اجرایی به تصویب کمیسیونهای برنامه مجلس می‌رسد و تأمین اعتبار و اصلاح و تغییر بودجه موکول به تصویب کمیسیون بودجه مجلس شورای ملی است و قبول هرگونه تعهد مالی از طرف دستگاههای اجرایی برای سالهای بعد موکول به تحصیل این مجوز خواهد بود.

قانون برنامه و بودجه

ده ۲۱). مسئولیت تهیه و اجرای طرحهای عمرانی با دستگاههای اجرایی است و اجرای طرحهای عمرانی از نظر مقررات استخدامی و مالی و معاملاتی تابع مفاد این قانون و سایر قوانین و مقررات عمومی دولت خواهد بود.

در مورد طرحهای **انتفاعی** در صورتی که دستگاه اجرایی دارای مقررات مالی و معاملاتی و استخدامی **خاص** خود باشد همچنین در مورد طرحهای عمرانی مربوط به مؤسسات عام المنفعه هیأت وزیران می تواند اجازه دهد که اجرای طرحها طبق مقررات خاص دستگاه صورت گیرد.

* تبصره). هرگاه در مورد تشخیص **انتفاعی** یا **غیر انتفاعی** بودن طرح اختلاف نظر بین سازمان و دستگاه اجرایی بروز نماید اتخاذ تصمیم نهایی باشورای اقتصاد خواهد بود.

* و * * : متأسفانه این بند و تبصره فوق به موجب تبصره (43) قانون بودجه سال 1359 مصوب 3/2/1359 لغو گردیده است .

نمی توان بوسیله قانون یک **ساله** قانون **دائمی** تغییر داد مگر با سازگار لازم و از جمله کسب دو سوم آرا نمایندگان حاضر

قانون برنامه و بودجه

ماده 22). تشخیص صلاحیت و طبقه‌بندی مهندسين مشاور و پيمانکاران توسط سازمان و براساس آيين نامه مصوب هيات وزيران صورت خواهد گرفت. ارجاع کار به مهندسين مشاور و پيمانکاران و روش تعيين برنده مناقصه براساس آيين نامه مصوب هيات وزيران توسط دستگاه اجرائی انجام می‌گیرد.

تبصره). ارجاع کار از طرف دستگاه اجرائی به **مؤسسات علمی** و **یا تخصصی** جهت اجرای طرحهای مطالعاتی همچنین انعقاد قرارداد مربوط با **تأیید** سازمان خواهد بود.

ماده 24). منابع مالی دولت جهت اجرای عملیات هر **برنامه عمرانی** و **برنامه‌های سالانه** از محل درآمد نفت و مشتقات آن، مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم و سایر درآمدهای دولت و نیز وامها و اعتبارات داخلی و خارجی می‌باشد و وجوه مربوط در خزانه متمرکز خواهد شد. میزان و نحوه تأمین اعتبار هر برنامه عمرانی از منابع مالی مذکور **«ضمن قانون همان برنامه»** تعیین و به تصویب خواهد رسید.

رون برنامه و بودجه (دریافت وامهای خارجی)

26. در مواردی که اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی به عهده یک شرکت دولتی یا مؤسسه بازرگانی وابسته به دولت محول شده است و اجرای طرح مذکور مستلزم **تحصیل وام یا اعتبار خارجی** است دولت می تواند بنا به پیشنهاد وزارت دارایی به شرکت یا مؤسسه مزبور **اجازه** دهد که نسبت به تحصیل وام یا اعتبار مورد نظر با جلب موافقت قبلی وزارت دارایی نسبت به شرایط قرارداد اقدام نموده و قراردادهای مربوط را پس از تصویب هیأت وزیران بنام خود امضاء و مبادله نموده و بموقع اجرا بگذارد. شرکت یا مؤسسه موظف است اقساط اصل و بهره و سایر هزینه های مربوط به وامها و اعتبارات مذکور را در بودجه خود منظور و در سررسیدهای مقرر پرداخت نماید. **(طرحهای آب و فاضلاب و یا طرحهایی انتفاعی که اجرا می شود)**

26. دولت می تواند در صورت لزوم و بنا به پیشنهاد وزارت دارایی به آن وزارت **اجازه** دهد وام یا اعتبار موضوع این ماده را از طرف دولت تضمین نماید. در صورتی که شرکت یا مؤسسه وام گیرنده به تعهدات مربوط عمل ننماید وزارت دارایی می تواند رأساً و یا از طریق بانک مرکزی ایران مطالبات خود را از این بابت از محل درآمدهای جاری و یا دارایی های نقدی (منجمله سپرده های بانکی) و سایر دارایی های شرکت یا مؤسسه وام گیرنده وصول نماید.

27. مؤسسات و شرکتهای دولتی و مؤسسات وابسته به دولت که برای تأمین قسمتی از هزینه طرحهای سرمایه گذاری خود که از محل اعتبارات عمرانی دولت تأمین **نمی گردد** احتیاج به تحصیل وام یا اعتبار خارجی داشته باشند **باید** موافقت کتبی وزارت دارایی را نسبت به مبلغ وام و شرایط و مفاد قرارداد مربوط به آن **تحصیل نمایند**.
به شرکتهایی که به موجب قوانین و مقررات **خاص** خود شمول قوانین و مقررات دولتی در مورد آنها موکول به ذکر نام آنها می باشد و نیز هر مؤسسه یا شرکت دولتی یا وابسته به دولت که به موجب قانون خاص اختیار تحصیل وام یا اعتبار خارجی را داشته باشد نیز **مشمول** این ماده خواهند بود.

قانون برنامه و بودجه (تعهد پرداخت و کمیته تخصیص و بازپرداخت اعتبارات طرح های انتفاعی)

ماده 28). تعهد و پرداخت هرگونه وجهی برای اجرای طرحهای عمرانی با توجه به ماده (21) این قانون بر اساس قانون محاسبات عمومی و قانون بودجه کل کشور صورت خواهد گرفت. متخلفین از حکم این ماده همچنین اشخاصی که در اجرای طرحهای عمرانی بدون تأمین اعتبار مبادرت به صدور دستور یا امضای سند یا قرارداد یا قولنامه و نظایر آن که دینی بر ذمه دولت ایجاد کند بنمایند مشمول مجازات مقرر در ماده 85 قانون محاسبات عمومی خواهند بود.

ماده 30). کلیه اعتبارات جاری و عمرانی که در بودجه عمومی دولت به تصویب می رسد براساس گزارشهای اجرایی بودجه و پیشرفت عملیات در دوره های معین شده توسط کمیته ای مرکب از نمایندگان وزارت دارایی و سازمان تخصیص داده می شود. نحوه تخصیص اعتبارات فوق الذکر و دوره های آن به موجب آیین نامه ای خواهد بود که بنا به پیشنهاد وزارت دارایی و سازمان به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده 31). بازپرداخت اقساط اصل وام و پرداخت بهره و نیز کارمزد و سایر هزینه های بانکی و غیربانکی مربوط به وامها و اعتبارات خارجی که طبق قوانین و مقررات برنامه های عمرانی و یا سایر قوانین به منظور تأمین و پرداخت هزینه طرحهای عمرانی اخذ شده و خواهد شد بعهده وزارت دارایی می باشد و انجام این پرداختها نیاز به کسب مجوز جداگانه نخواهد داشت. سازمان #همه ساله اعتبار لازم جهت انجام این پرداختها را در بودجه کل کشور منظور خواهد کرد.

**** ماده 32).** وجوهی که از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرحهای عمرانی انتفاعی به دستگاههای اجرایی مربوط پرداخت می شود به صورت وام خواهد بود. دستگاهی که بدین ترتیب وام دریافت می کند مکلف است اصل و بهره متعلق را طبق قرارداد منعقد با وزارت دارایی (2) در سررسید مقرر به خزانه بپردازد.

قانون برنامه و بودجه (وظائف نظارتی)

ماده 33). در مورد برخی از طرحهای انتفاعی که توسط شرکتهای دولتی و مؤسسات وابسته به دولت اجراء می شود شورای اقتصاد می تواند به پیشنهاد سازمان اجازه دهد حداکثر تا پنجاه درصد از اعتبار لازم برای اجرای طرح انتفاعی به **صورت بلاعوض** اعطاء شود.

ماده 34). سازمان موظف است در مورد اجرای فعالیتهای و طرحهای عمرانی که هزینه آن از محل اعتبارات جاری و عمرانی دولت تعیین می شود به منظور ارزشیابی و از نظر مطابقت عملیات و نتایج حاصله با هدفها و سیاستهای تعیین شده در قوانین برنامه عمرانی و قوانین بودجه کل کشور دستورالعمل و مشخصات طرحها و مقایسه پیشرفت کار با جدولهای زمانی فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی مربوط نظارت کند و برای انجام این منظور به طور مستمر از عملیات طرحها و فعالیتهای دستگاههای اجرایی بازدید و بازرسی کند و دستگاه اجرایی را مرتباً در جریان نظارت و نتایج حاصل از آن بگذارد.

ماده 35). **دستگاههای اجرایی موظفند** در پیشرفت فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی مراقبت دایم به عمل آورده و **منظماً** به ترتیبی که از طرف سازمان تعیین می شود اطلاعات لازم را به سازمان تسلیم نمایند و **کلیه تسهیلات و همکاری** لازم را برای نظارت و ارزشیابی سازمان بر نتایج اجرای فعالیتهای و طرحها را از هر حیث فراهم سازند.

فانون برنامه و بودجه (وظایف نظارتی)

ماده 37). سازمان موظف است گزارشهای مربوط به پیشرفت عملیات عمرانی و بودجه کل کشور را به شرح زیر تنظیم و به نخست وزیر تسلیم نماید:

1). گزارش شش ماهه حاوی پیشرفت عملیات و مشکلات اجرای طرحها و فعاليتها با توجه به پرداختهای انجام شده و همچنین پیشنهادهای مشخص جهت رفع این مشکلات.

2). گزارش اقتصادی سالانه شامل تجزیه و تحلیل وضع اقتصادی کشور در سال گذشته و پیش بینی وضع سال جاری و سال بعد.

گزارش مزبور باید با همکاری وزارت دارایی، وزارت اقتصاد و بانک مرکزی ایران منتهی تا پایان شهریورماه هر سال توسط سازمان به نخست وزیر تسلیم شود.

3). گزارش جامع در مورد عملیات انجام شده و کارهای ناتمام در هر دوره برنامه به انضمام خلاصه ای از هزینه های عمرانی پرداخت شده حداکثر تا شش ماه پس از پایان هر دوره برنامه.

گزارش مربوط به هر دوره برنامه باید حاوی اظهار نظر صریح نسبت به ارزشیابی عملیات و تحقق هدفهای برنامه بوده و پیوست گزارش جامع عملکرد هر دوره برنامه توسط نخست وزیر به مجلسین تقدیم شود.

قانون برنامه و بودجه

ماده 38). دستگاههای اجرایی که بیش از بیست و پنج درصد (25%) منابع مالی خود را از محل بودجه عمومی دریافت می‌دارند از نظر پرداخت حقوق و مزایای کارکنان خود موظف به رعایت تصمیمات شورای حقوق و دستمزد می‌باشند و در باره آنها نظارت طبق مفاد این فصل به عمل خواهد آمد.

* * ماده 39). در اجرای ماده (87) قانون محاسبات عمومی مصوب 1366/6/01 در مورد معاملات مربوط به طرحهای عمرانی چنانچه مبلغ معامله بیش از دو بیست میلیون ریال باشد انجام معامله پس از تصویب کمیسیون سه نفری و تأیید وزیر یا مسئول دستگاه اجرایی عملی می‌شود و در صورتی که مبلغ معامله متجاوز از یک میلیارد و سیصد و پنجاه میلیون ریال باشد موکول به آن است که تصمیم هیأت سه نفری به پیشنهاد وزیر یا مسئول دستگاه اجرایی به تصویب هیأت شورای اقتصاد برسد.

* * این ماده دیگر کارایی ندارد و هر سال این مبلغ هر ساله حداقل نصاب معاملات دولت تعیین می‌شود.

فانون برنامه و بودجه

ماده 40). کلیه اموال و دارایی‌هایی که پس از اجرای طرح‌های عمرانی انتفاعی به وجود می‌آید به حساب اموال و دارایی دستگاه مسئول بهره‌برداری طرح منظور خواهد شد.

✓ کلیه ابنیه تأسیسات و اموالی که در اثر اجرای طرح‌های عمرانی غیرانتفاعی و مطالعاتی به وجود می‌آید متعلق به دولت است و حفظ و حراست آنها با دستگاه اجرایی و یا دستگاه مسئول بهره‌برداری است که ابنیه و تأسیسات و اموال مزبور را در اختیار دارد. استفاده یا واگذاری حق استفاده از اموال مزبور و یا درآمدهای ناشی از بهره‌برداری از این نوع ابنیه و تأسیسات و اموال توسط دولت مشخص خواهد شد.

✓ هیأت وزیران می‌تواند طبق ضوابطی که از طرف سازمان پیشنهاد خواهد شد مالکیت زمین و تأسیسات طرح‌های عمرانی غیرانتفاعی را به مؤسسات عمومی عام‌المنفعة مجری طرح واگذار نماید.

✓ مؤسسات مزبور حق واگذاری زمین و تأسیسات مورد انتقال را ندارند و در صورتی که به جیتی از جهات مؤسسه منحل گردد و یا انجام خدمات عام‌المنفعة خود را متوقف سازد مالکیت اموال، واگذاری به دولت اعاده خواهد گردید

رون برنامه و بودجه

ده 48). دولت می‌تواند تأسیسات انتفاعی و تولیدی را که در اثر اجرای برنامه‌های عمرانی به وجود آمده و یا خواهد آمد، کلاً یا قسمتی از سهام آن را به پیشنهاد دستگاه ایجادکننده با اداره‌کننده این تأسیسات به شرکتهای دولتی **بلاعوض** واگذار نموده و یا به اشخاص حقیقی یا حقوقی ایرانی بر حسب مورد با توجه به مقررات مربوط به **فروش** برساند. (ماده 27 ق.الحاق 2)

ده 49). کمکهای فنی خارجی و کمکهای بلاعوض که از طرف سازمانهای بین‌المللی و یا کشورهای خارجی در اختیار دولت ایران قرار می‌گیرد (به استثنای کمکهای مربوط به وزارت جنگ) و همچنین برنامه کمکهای ایران به سازمانهای بین‌المللی و کشورهای خارجی تحت نظر کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت **امور خارجه** و وزارت **دارایی و وزارت اقتصاد و سازمان** تنظیم یا هماهنگ خواهد شد.

تبار کمکهای ایران به کشورهای خارجی تحت عنوان خاص در بودجه عمومی دولت منظور خواهد گردید.

ه (50). (1) هرگاه برای اجرای طرحهای عمرانی احتیاج به خرید اراضی (1) (اعم از دایر و بایر) و اعیانی و تأسیسات متعلق به افراد یا مؤسسات خصوصی باشد به طریق زیر عمل خواهد شد:

مصوبه شماره 2438 د مورخ 27/11/58 شورای انقلاب موضوع لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه عمومی، عمرانی و نظامی دولت مندرج در روزنامه رسمی شماره 13/12/1358-10204

هرگاه بین دستگاه اجرایی و مالک در مورد بهای اراضی و ابنیه و تأسیسات و خسارات وارده توافق باشد در صورتی که مبلغ معامله یا خسارت از یک میلیون ریال بیشتر نباشد دستگاه اجرایی رأساً می تواند نسبت به خرید ملک و پرداخت خسارت اقدام نماید و در صورتی که مبلغ معامله یا خسارت بیش از یک میلیون ریال باشد، بهای خرید ملک و یا میزان خسارت باید به تصویب هیأت مقرر در ماده (71) قانون محاسبات عمومی برسد.

هرگاه نسبت به بهای اراضی و ابنیه و تأسیسات و خسارات وارده بین مقامات اجراکننده طرح و مالک توافق حاصل نشود بها و میزان خسارت بر حسب محل اجرای طرح در استان مرکز به وسیله هیأتی مرکب از وزیر کشور، **دادستان کل (1)**، **مدیر کل ثبت یا نمایندگان آنان (2)** و در استانها و فرمانداریهای کل به وسیله هیأتی مرکب از استاندار یا فرماندار کل و دادستان استان یا شهرستان و رئیس اداره ثبت استان (3) یا فرمانداری کل با توجه به نظر کارشناسان صلاحیتدار که از طرف هیأتهای مزبور انتخاب می گردند تعیین خواهد شد و رأی این هیأتها قطعی است. در مورد املاک مزروعی در استان مرکز، وزیر تعاون و امور **روستاها (4)** یا نماینده او به جای وزیر کشور و در سایر استانها و فرمانداریهای کل، رئیس اداره تعاون و امور روستاهای استان (5) به جای استاندار یا فرماندار کل خواهد بود.

(دادستان کل کشور، 2 و 3). سازمان ثبت و اسناد و املاک کشور و (4) وزارت جهاد کشاورزی

3*. ملاک تعیین قیمت عبارت است از بهای عادلانه اراضی و ابنیه و تأسیسات مشابه واقع در حوزه عملیات طرح عمرانی بدون در نظر گرفتن تأثیر طرح در قیمت آنها. در مواردی که ملک محل سکونت مالک باشد علاوه بر بهای عادلانه **صدی ده** به قیمت ملک افزوده خواهد شد و هرگاه **ممر اعاشه** مالک منحصر به درآمد همان ملک متصرفی باشد **پانزده درصد** دیگر قیمت عادلانه از این بابت به او پرداخت خواهد شد.

در صورت حصول توافق بین مالک و دستگاه اجرایی در مورد بهای ملک و یا میزان خسارت، دستگاه اجرایی موظف است حداکثر ظرف شش ماه نسبت به خرید ملک و پرداخت بهای آن و یا پرداخت خسارت اقدام نماید و یا آنکه انصراف خود را از خرید ملک اعلام کند. در غیر این صورت توافق حاصل شده **بی اثر** خواهد بود و مالک می تواند هرگونه عملی را نسبت به ملک خود اعم از فروش، اجاره و غیره انجام دهد.

- (5). در مورد املاک مزروعی با توجه به قانون نحوه انتقال اراضی واگذاری به زارعین مشمول قوانین و اصلاحات اراضی مصوب 21/9/1351 اقدام و علاوه بر پرداخت بهای عادلانه معادل پانزده درصد قیمت مزبور بین زارعین و پانزده درصد بین خوش نشینان و برزگرانی که محل سکونت خود را ترک می نمایند به نسبت عائله تحت تکفل آنان تقسیم خواهد شد.
- (6). در صورتی که طبق نظر اداره تعاون و امور روستاهای محل (1)، زارعین حقوقی در ملک مورد بحث داشته باشند حقوق زارعین ذی نفع به تشخیص آن اداره از قیمت عادلانه ملک کسر و به آنها پرداخت و بقیه به مالک پرداخت خواهد شد.
- (7). نسبت به املاک موقوفه ای که فروش آنها مجاز نیست به طریق اجاره طویل المدت یا تبدیل به احسن عمل خواهد شد. در مورد املاک موقوفه در صورتی که زارعین طبق نظر اداره تعاون و امور روستاهای محل (2) حقوقی در آن محل داشته باشند حقوق آنان به تشخیص آن اداره تأمین می شود.
- (8). تصرف اراضی و ابنیه و تأسیسات در صورت حصول توافق با مالک فقط پس از پرداخت قیمت ملک به مالک و در صورت عدم توافق با مالک پس از تودیع قیمت تعیین شده به وسیله هیأت های مذکور در بند «2» این ماده در صندوق دادگستری مجاز است. به هر صورت عدم توافق در قیمت ملک یا خسارت نباید موجب وقفه یا تأخیر در اجرای طرح عمرانی گردد. در صورتی که مالک به انتقال ملک و تحویل آن رضایت ندهد پس از سپردن قیمت ملک در صندوق حسابداری دادگستری محل، دادستان محل از طرف او سند انتقال ملک مورد نظر را امضاء و ظرف یک ماه به تخلیه قطعی ملک مذکور اقدام می نماید.
- (9). اراضی واقع در خارج از محدوده شهرها که در مسیر راه های اصلی یا فرعی و یا خطوط مواصلاتی و برق و مجاری آب و لوله های گاز و نفت قرار می گیرد با رعایت حریم مورد لزوم که از طرف هیأت وزیران تعیین خواهد شد از طرف دولت مورد استفاده قرار می گیرد و از بابت این حق ارتفاق وجهی پرداخت نخواهد شد. ملاک تشخیص محدوده شهر نقشه مصوب انجمن شهر هر محل خواهد بود که قبل از شروع مراحل طرح عمرانی مورد عمل شهرداریها باشد.
- (10). در صورتی که مستحقات و اعیانی وجود داشته باشد که بر اثر احداث تأسیسات فوق الذکر از بین برود یا خساراتی به آنها وارد شود دستگاه های اجرایی مربوط باید قیمت اعیانی از بین رفته و خسارات وارده را طبق مقررات این قانون پردازند.
- (11). در مواردی که شهرداریها مسئولیت اجرای طرح های عمرانی را عهده دار هستند در صورتی که شهرداری مربوط مشمول قانون نوسازی و عمران شهری نباشد از لحاظ خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات و پرداخت خسارت تابع مقررات این قانون خواهد بود.

قانون برنامه و بودجه ماده 51).

هر گاه برای اجرای طرحهای عمرانی یکی از وزارتخانه ها یا مؤسسات دولتی و مؤسسات عام المنفعه احتیاج به خرید اراضی دایر یا بایر و ابنیه و تأسیسات متعلق به وزارتخانه ها و یا مؤسسات دولتی دیگر داشته باشد انتقال به موجب تصویب نامه هیأت وزیران و به صورت بلاعوض و به شرط رعایت مراتب مندرج در قانون اصلاح قانون واگذاری اراضی و ابنیه دولتی به مؤسسات خیریه و درمانی مصوب 16 بهمن ماه 1351 انجام خواهد گرفت.

تبصره). در صورتی که اراضی و ابنیه و تأسیسات متعلق به شرکت دولتی باشد بهاء براساس ارزش تعیین شده در ترازنامه شرکت مربوط قابل پرداخت است (قیمت تمام شده).

**53م و 15 ت در تاریخ 1351/12/15 مصوب و از تاریخ 1352/01/01 قابل اجرا

سابقه برنامه توسعه در کشور

برنامه های توسعه اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در کشور به شکل مدون و تصویب آن از مجری قانونی عمر 72 ساله دارد

اولین برنامه توسعه کشور مصوب سال 1327 بوده و مدت آن نیز هفت ساله بوده کلا تا قبل از وقوع انقلاب اسلامی 6 برنامه 7 توسعه تدوین و تصویب شدند که سه تا از آنها 7 ساله و سه تا 5 ساله که تنها 5 تا به مرحله اجرا در آمد به شرح ذیل:

برنامه اول: 1327-1333 (هفت ساله)

برنامه دوم: 1334-1341 (هفت ساله)

برنامه سوم: 1342-1346 (هفت ساله)

برنامه چهارم: 1347-1351 (پنج ساله)

برنامه پنجم: 1352-1356 (پنج ساله)

برنامه ششم به علت همزمانی با انقلاب اسلامی اجرایی نشد.

سابقه برنامه توسعه در کشور

بعد از انقلاب اسلامی تا کنون 6 برنامه 5 ساله توسعه تدوین و تصویب شده و 5 از آنها تاکنون اجرایی و امسال سال ماقبل آخر برنامه ششم هستیم. آمد به شرح ذیل:

برنامه اول: 1368-1372

برنامه دوم: 1374-1378

برنامه سوم: 1379-1383

برنامه چهارم: 1383-1388

برنامه پنجم: 1389-1394

برنامه ششم: 1396-1400

اهداف برنامه های عکانه توسعه کشور

برنامه اول: ۱۳۶۸-۱۳۷۲

- بازسازی و دفاعی و تأمین نیازهای ضروری آن بر مبنای اهداف دفاعی تعیین شده.
- بازسازی و توسعه ظرفیتهای تولیدی و زیربنایی و مراکز جمعیتی خسارت دیده در طول جنگ تحمیلی در چهارچوب اولویتهای برنامه.
- گسترش کمی و ارتقاء کیفی فرهنگ عمومی تعلیم و تربیت و علوم و فنون در جامعه با توجه خاص نسبت به نسل جوان.
- ایجاد رشد اقتصادی در جهت افزایش تولید سرانه ، اشتغال مولد و کاهش وابستگی اقتصادی با تأکید بر خود کفایی محصولات استراتژیک کشاورزی و مهار تورم.
- تلاش در جهت تأمین عدالت اجتماعی اسلامی.
- تأمین حداقل نیازهای اساسی آحاد مردم.
- تعیین و اصلاح الگوی مصرف در جهت تعیین نیازهای انسان و جامعه در جریان رشد و تکامل مادی و معنوی با حفظ کرامت و آزادی انسان.
- اصلاح سازمان و مدیریت اجرایی و قضایی کشور در ابعاد مختلف.
- تلاش در جهت ایجاد امنیت قضایی و تحکیم مبانی نظری و عملی تساوی عموم در برابر قانون و اجرای عدالت و حمایت از آزادیهای مشروع فردی و اجتماعی.
- سازماندهی قضایی و توزیع جغرافیایی جمعیت و فعالیتها ، متناسب با مزیتهای نسبی هر منطقه به استثنای مواردی که ملاحظات سیاسی و نظامی ایجاب می نماید.

اهداف برنامه های عکاز توسعه کشور

برنامه دوم: ۱۳۷۸-۱۳۷۴

- تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی
- رشد فضائل بر اساس اخلاق اسلامی و ارتقاء کمی و کیفی و فرهنگ عمومی جامعه.
- هدایت جوانان و نوجوانان در عرصه های ایمان مذهبی ، فرهنگ خودی ، خلافت ، علم ، هنر ، فن ، و تربیت بدنی و مناسب انسانی ، خانوادگی و اجتماعی و مشارکت در صحنه فرهنگی ، اجتماعی ، سیاسی و اقتصادی .
- افزایش بهره‌وری .
- تربیت نیروی انسانی مورد نیاز .
- رشد و توسعه پایدار اقتصادی با محوریت بخش کشاورزی .
- اصلاح ساختار نظارتی اجرایی و قضایی کشور در جهت تحقق اهداف برنامه .
- تقویت مشارکت عامه مردم و اتخاذ تدابیر لازم برای نظارت شایسته و پیوسته بر اجرای برنامه .
- تلاش در جهت کاهش وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای حاصل از نفت و توسعه بیش از پیش صادرات غیرنفتی .
- حفظ محیط زیستی و استفاده بهینه از منابع طبیعی کشور .
- تقویت بنیه دفاعی کشور در چار چوب سیاست های و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا .
- رعایت اصول عزت و حکمت و مصلحت کشور در سیاست خارجی .
- تلاش در جهت حاکمیت کامل قانون و حفظ امنیت همه جانبه آحاد مردم و ترویج فرهنگ احترام به قانون ، نظم اجتماعی و وجدان کار .
- نظام دهی و بکارگیری تحقیقات به عنوان ابزاری برای حل مشکلات و توسعه کشور .
- ایجاد تعادل در بخش های اقتصادی (تعاونی ، خصوصی و دولتی) .
- تقویت و ترویج ارزشهای انقلاب اسلامی در عرضه کردن منابع مالی و امکانات دولتی .

اهداف برنامه های عگانه توسعه کشور

برنامه سوم: ۱۳۸۳-۱۳۷۹ (۱)

- اصلاح ساختار اداری و مدیریت
- ساماندهی شرکتهای دولتی
- واگذاری سهام و مدیریت شرکتهای دولتی
- تنظیم انحصارات و رقابتی کردن فعالیتهای اقتصادی
- نظام تأمین اجتماعی و یارانه ها
- سیاست های اشتغال
- نظام مالیاتی و بودجه
- سیاست های پولی و ارزی
- ساماندهی بازارهای مالی
- توسعه علوم و فن آوری
- سیاست های زیست محیطی
- آب و کشاورزی

اهداف برنامه های عکاز توسعه کشور

برنامه سوم: ۱۳۷۹-۱۳۸۳ (۲)

نظام درآمد . هزینه استان

ماده ۷۰. به منظور تصمیم گیری ، تصویب ، هدایت ، هماهنگی و نظارت در امور برنامه ریزی و توسعه و عمران استانها ، در چارچوب برنامه ها و سیاست ها و خط مشی های کلان کشور ، شورای برنامه ریزی و توسعه هر استان به ریاست استاندار تشکیل می شود.

تبصره (۱). به منظور پیشبرد اهداف و انجام وظایف شورای برنامه ریزی و توسعه استان ، کمیته های تخصصی متشکل از مدیران و رؤسای ادارات کل ، شعب و نمایندگی سازمانهای دولتی ، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی در استان که مشمول نظام بودجه استانی بوده و یا قسمتی از وظایف عمرانی استانی را عهده دار هستند (دستگاههای اجرائی استانی) تشکیل می گردد. آیین نامه اجرائی شورای برنامه ریزی استان و کمیته های تخصصی توسط سازمان برنامه و بودجه تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید .

تبصره (۲). پس از تشکیل کمیته های تخصصی موضوع این ماده سایر شوراها ، کمیته ها و ستادهای مرتبط موجود استان به #استثناء کمیته برنامه ریزی شهرستان منحل و وظایف آنها در قالب وظایف این کمیته ها ساماندهی و تنظیم می شود. کمیته برنامه ریزی شهرستان متشکل از فرماندار (ریاست کمیته) ، نماینده سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (دبیر کمیته) و عضویت رؤسای دستگاههای اجرائی که مدیران کل آنها عضو شورای برنامه ریزی و توسعه استان هستند ، خواهد بود فرمانداران موظف هستند یک هفته قبل از تشکیل جلسات کمیته از نمایندگان شهرستان در مجلس شورای پروژه های عمرانی شهرستانها پس از تصویب در کمیته برنامه ریزی شهرستان جهت مبادله موافقتنامه با دستگاههای اجرائی ذی ربط به سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اعلام خواهد شد.

تبصره (۳). وظیفه دبیرخانه شورای برنامه ریزی و توسعه استان به عهده سازمان برنامه و بودجه استان است.

اهداف برنامه های عگانه توسعه کشور

برنامه چهارم: 1383-1388

رشد اقتصاد ملی دانایی محور در تعامل با اقتصاد جهانی،
حفظ محیط زیست،

آمایش و توزان منطقه ای، توسعه سلامت،
امنیت انسانی و عدالت اجتماعی،

صیانت از هویت و فرهنگ اسلامی - ایرانی،
تأمین مطمئن امنیت ملی و

نوسازی دولت و ارتقای اثربخشی حاکمیت

اهداف برنامه های عرکان توسعه کشور

برنامه پنجم: 1389-1394

تحقق دو شاخص پایه ای پیشرفت و عدالت،

توجه به دین باوری و خودباوری و ترسیم الگوی بومی و نقشه اسلامی - ایرانی حرکت شتابنده به سمت تحقق جامعه اسلامی اسوه و شاهد، با رویکرد عدالت محوری و مشارکت مردمی در همه عرصه ها

دستیابی به جایگاه ترسیم شده برای کشور در سند چشم انداز بیست ساله در منطقه، تحقق کامل سیاست های ابلاغی مقام معظم رهبری،

توجه به خطوط راهنمای الگوی اسلامی - ایرانی توسعه در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی،

عدالت اجتماعی،

جلب گسترده مشارکت مردم و ایجاد فضای مناسب برای تحقق جهش بلند اقتصادی و اجتماعی

اهداف برنامه های عگانه توسعه کشور

برنامه ششم: 1389-1394

مهم ترین هدف کمی برنامه ششم توسعه رسیدن به

رشد اقتصادی 8%

تولید سرانه 6.7%

افزایش نرخ بهره وری 2.8%

تشکیل سرمایه ثابت خالص 21.4%

هزینه مصرف کل 5%

افزایش صادرات غیر نفتی 21.7%

واردات کل 16.9%

نقدینگی 17%

نرخ تورم به 8.8%

نرخ بیکاری 10.2%

کاهش ضریب جینی به 0.34%

شش‌گانه مهم تحقق اهداف ترسیمی برنامه‌های توسعه (۱)

شش‌گانه نظری و عملی متعددی در عدم تحقق و ترسیم ساختار اقتصادی مناسب تأثیر گذار بوده است مهمترین آن عبارت است از:

• ضعف در ترسیم راهبرد و طراحی الگوی کلان اقتصادی

سفاهانه در عرصه اقتصادی راهبرد و الگوی کلان اقتصادی ترسیم نشده و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه و سند چشم‌انداز و اقتصاد مقاومتی نیز که می‌توانست چالش نظری ساختار اقتصادی کشور را پاسخ داده و نقش مهمی در تحول ساختار اقتصادی کشور ایفا نماید، در عرصه عمل و اجرا، به طور کامل محقق نشد و در عمل دولت‌ها در عرصه اقتصادی به جای توجه به سیاست‌های ابلاغی بر اساس اولویت‌های فکری و گرایش‌های نظری خود عمل نموده زمانی اولویت به توسعه اقتصادی داده می‌شد و زمانی توسعه سیاسی اولویت داشت و در برهه‌ای عدالت محوریت یافت.

• وابستگی اقتصاد به نفت؛ شاید بتوان چالش اصلی اقتصاد ایران در 40 سال گذشته را وابستگی به میراث شوم سال‌های قبل از انقلاب دانست. اعتیاد به نفت، میراثی بود که اقتصاد ایران نتوانست از آن رهایی یابد. اگرچه در سال‌های اخیر تحریم‌ها با همه سختی و فشارها توانست سهم نفت را از بودجه کشور کاهش دهد، اما در عمل بخش اجرایی حاکمیت تدبیر مسئولان ارشد و سیاست‌گذاران برای رهایی از وابستگی اقتصاد به نفت را دور زد و در دهه 80 با خالی کردن حساب ذخیره ارزی و در دهه 90 با تلاش برای برداشت دولتی از صندوق توسعه ملی، سازوکارهای کاهش وابستگی بودجه به نفت را کم‌اثر کرد. با این حال اکنون اقتصاد کشور با درآمد صادرات غیرنفتی در حد درآمد صادرات نفت مواجه است و توانسته حاکمیت نفت در اقتصاد ایران را کم‌رنگ کند، اگرچه بخش‌های دیگر نظیر پتروشیمی نیز با معضل خام‌فروشی مواجه است، اما پیرنگ شدن سهم این بخش و برخی بخش‌های دیگر مثل صادرات خدمات فنی و مهندسی و افزایش سهم مالیات در بودجه، نشان می‌دهد که از شدت اعتیاد اقتصاد ایران به نفت کاسته شده است.

تلاش‌های مهم تحقق اهداف ترسیم‌شده برنامه‌های توسعه (۲)

تمام معظّم رهبری فرمودند: « کیفیت بنای هندسه اقتصاد کشور، از دوران رژیم وابسته پهلوی، کیفیت غلطی بوده که تغییر دادن آن تا امروز، کار دشواری بوده است. بخصوص در دوران جنگ که فرصت سازندگی و تولید هم نبود، همان روش وابستگی به نفت، ادامه پیدا کرد؛ روزبه‌روز تشدید شد، یا لااقل همان‌طور ادامه یافت. (بیانات در دیدار زائرین و مجاورین حرم مطهر رضوی 1/1/78)

(ساختار معیوب بانکداری کشور؛ یکی از عواملی که موجب شده تا در عرصه تحقق ساختار اقتصادی مناسب با مشکل روبرو باشیم، ساختار معیوب بانکداری کشور است که با وجود تحولاتی که در سیستم بانکی کشور پس از انقلاب اسلامی صورت گرفت و تلاش‌هایی برای تحقق بانکداری اسلامی انجام شد، اما هنوز نظام بانکداری کشور ما با مشکلاتی روبرو است و نقش مؤثری در تولید ایفا نمی‌کند.

(عدم تحقق کامل خصوصی سازی و دولتی بودن اقتصاد نیز از عوامل دیگری است که موجب شده تا تحول ساختاری مناسب در اقتصاد کشور صورت نگیرد.

قانون گزارى مناقصات
مصوب 1383/11/03 مجمع تشخيص
مصلحت نظام

قانون برگزاری مناقصات

ماده 1). کاربرد

الف). این قانون به منظور تعیین روش و مراحل برگزاری مناقصات به تصویب می رسد و تنها در معاملاتی که با رعایت این قانون انجام می شود، کاربرد دارد

ب). قوای سه گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه ها، سازمانها و مؤسسات و شرکتهای دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، بانکها و مؤسسات اعتباری دولتی، شرکتهای بیمه دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی (در مواردی که آن بنیادها و نهادها از بودجه کل کشور استفاده می نمایند)، مؤسسات عمومی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، شورای نگهبان قانون اساسی و همچنین دستگاهها و واحدهائی که **شمول** قانون بر آنها **مستلزم** ذکر یا **تصریح** نام است، اعم از این که قانون خاص خود را داشته و یا از قوانین و مقررات عام تبعیت نمایند نظیر وزارت جهادکشاورزی، شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و شرکتهای تابعه آنها **موظفند** در برگزاری مناقصه مقررات این قانون را رعایت کنند

تبصره). نیروهای مسلح، تابع مقررات و ضوابط خاص خود بوده و از شمول این قانون **مستثنی** هستند

برگزاری مناقصات (ماده 2). تعاریف

گانی که در این قانون به کار برده شده، به شرح زیر تعریف می شوند:

1. مناقصه: فرایندی است رقابتی برای تامین کیفیت مورد نظر (طبق اسناد مناقصه)، که در آن تعهدات موضوع معامله به مناقصه گری که کمترین قیمت متناسب را پیشنهاد کرده باشد، واگذار می شود

2. مناقصه گزار: دستگاه موضوع بند (ب) ماده (1) این قانون که مناقصه را برگزار می نماید

3. مناقصه گر: شخصی حقیقی یا حقوقی است که اسناد مناقصه را دریافت و در مناقصه شرکت می کند

4. کمیته فنی بازرگانی: هیاتی است با حداقل سه عضو خبره فنی بازرگانی صلاحیتدار که از سوی مقام مجاز دستگاه مناقصه گزار انتخاب می شود و ارزیابی فنی بازرگانی پیشنهادها و سایر وظایف مقرر در این قانون را برعهده می گیرد

5. ارزیابی کیفی مناقصه گران: عبارت است از ارزیابی توان انجام تعهدات مناقصه گران که از سوی مناقصه گزار یا به تشخیص وی توسط کمیته فنی بازرگانی انجام می شود

6. ارزیابی فنی بازرگانی پیشنهادها: فرایندی است که در آن مشخصات، استانداردها، کارایی، دوام و سایر ویژگی های فنی بازرگانی پیشنهادها مناقصه گران بررسی، ارزیابی و پیشنهادها قابل قبول برگزیده می شوند

7. ارزیابی مالی: فرایندی است که در آن مناسب ترین قیمت به شرح مندرج در ماده (20) این قانون از بین پیشنهادهایی که از نظر فنی بازرگانی پذیرفته شده اند، برگزیده می شود

8. ارزیابی شکلی: عبارت است از بررسی کامل بودن اسناد و امضای آنها، غیرمشروط و خوانا بودن پیشنهاد قیمت

9. انحصار: انحصار در معامله عبارت است از یگانه بودن متقاضی شرکت در معامله که به طرق زیر تعیین می شود:

اعلان هیات وزیران برای کالاها و خدماتی که در انحصار دولت است

انتشار آگهی عمومی و ایجاب تنها یک متقاضی برای انجام معامله

10. برنامه زمانی مناقصه: سندی است که در آن زمان و مهلت برگزاری مراحل مختلف مناقصه، مدت اعتبار پیشنهادها و زمان انعقاد قرارداد مشخص می شود

قانون برکزاری مناقصات

ماده 3). طبقه بندی معاملات

معاملات از نظر نصاب (قیمت معامله) به سه دسته تقسیم می شوند :

1). **معاملات کوچک**: معاملاتی که کمتر از بیست و پنج میلیون و هشتصد و سی هزار (25830000) ریال باشد. **450**

2). **معاملات متوسط**: معاملاتی که مبلغ مورد معامله پیش از سقف مبلغ معاملات کوچک بوده و از دویست و پنجاه و هشت میلیون و سیصد هزار (258300000) ریال تجاوز نکند. **4500**

3). **معاملات بزرگ**: معاملاتی که مبلغ برآورد اولیه آنها دویست و پنجاه و هشت میلیون و سیصد هزار (258300000) ریال و بیشتر باشد. **4500**

ب). تا زمان دریافت گزارش سالیانه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در شروع هر سال از شاخص های سال قبل استفاده می شود. (اصلاحی سال 85)

بصره 1). وزارت امور اقتصادی و دارائی **مکلف** است در ابتدای هر سال نصاب معاملات را براساس شاخص بهای کالاها و خدمات اعلام شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، جهت **تصویب** به هیات وزیران پیشنهاد نماید

بصره 2). مبلغ نصاب برای معاملات کوچک و متوسط مبلغ مورد معامله (آنچه معامله می شود) و در معاملات عمد مبلغ **برآوردی** واحد متقاضی معامله می باشد

بصره 3). مبلغ یا برآورد معاملات مشمول هر یک از نصاب های فوق **نباید** با تفکیک اقلامی که به طور متعارف یک **مجموعه واحد** تلقی می شوند، به نصاب **پایین تر** برده شود.

ن برگزاری مناقصات

9). فرایند برگزاری مناقصات

ند برگزاری مناقصات به ترتیب شامل مراحل زیر است :

1). تامین منابع مالی

2). تعیین نوع مناقصه در معاملات بزرگ (یک مرحله ای یا دو مرحله ای، عمومی یا محدود)

3). تهیه اسناد مناقصه

4). ارزیابی کیفی مناقصه گران در صورت لزوم

5). فراخوان مناقصه

6). ارزیابی پیشنهادها

7). تعیین برنده مناقصه و انعقاد قرارداد

1). تامین منابع مالی

1). انجام معامله به هر طریق **مشروط** بر آن است که دستگاههای موضوع بند (ب) ماده (1) این قانون به نحو مقتضی

نسبت به **پیش بینی منابع مالی معامله** در مدت قرارداد اطمینان حاصل و مراتب در **اسناد مرتبط قید** شده باشد

2). موضوع پیش بینی منابع مالی و **نحوه ضمانت** تأخیر تعهدات برای انجام معامله باید به **صراحت** در شرایط و اسناد مناقصه از سوی دستگاه مناقصه گزار قید و تعهد شود.

قانون برکناری مناقصات

ماده 12). ارزیابی کیفی مناقصه گران

الف). در ارزیابی کیفی مناقصه گران، باید موارد زیر لحاظ شود:

- 1). تضمین کیفیت خدمات و محصولات
- 2). داشتن تجربه و دانش در زمینه مورد نظر
- 3). **حسن سابقه**
- 4). داشتن پروانه کار یا گواهینامه های صلاحیت، در صورت لزوم
- 5). توان مالی متقاضی برای انجام کار در صورت لزوم

ب). مراحل ارزیابی کیفی مناقصه گران به شرح زیر است :

- 1). تعیین **معیارهای** ارزیابی و اهمیت نسبی معیارها
- 2). تهیه اسناد ارزیابی
- 3). دریافت، تکمیل و ارسال اسناد ارزیابی از سوی متقاضیان
- 4). ارزیابی اسناد دریافت شده و تعیین امتیاز هر یک از مناقصه گران و رتبه بندی آنها
- 5). اعلام اسامی مناقصه گران صلاحیتدار به کارفرما و امتیازات و رتبه آنها (تهیه لیست کوتاه)
- 6). مستندسازی ارزیابی کیفی مناقصه گران

ج). سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور **مکلف** است با همکاری دستگاههای اجرایی **حداکثر سه** ماه پس از تصویب این قانون آئین نامه اجرایی ارزیابی کیفی مناقصه گران را با رعایت موازین مقرر در این ماده که بیانگر شاخص های اندازه گیری و روش ارزیابی مناقصه گران باشد تهیه و به تصویب هیات وزیران برساند .

قانون برکزاری مناقصات

ماده 14). اسناد مناقصه

الف). تمامی اسناد مناقصه باید به طور یکسان به همه داوطلبان تحویل شود

ب). اسناد مناقصه شامل موارد زیر است :

- 1). نام و نشانی مناقصه گزار
- 2). نوع و مبلغ **تضمین** مناقصه
- 3). محل، زمان و مهلت دریافت اسناد، تحویل پیشنهادهای و گشایش آنها
- 4). مبلغ پیش پرداخت و تضمین حسن انجام کار
- 5). **مدت** اعتبار پیشنهادها
- 6). شرح کار، مشخصات فنی بازرگانی، استانداردها، نوع، کمیت و کیفیت کالا یا خدمات
- 7). برنامه ریزی انجام کار یا تحویل کالا
- 8). معیارها و روش ارزیابی کیفی مناقصه گران
- 9). روش تهیه و مهلت مقرر برای تسلیم پیشنهادها و تعداد نسخه های آنها
- 10). متن قرارداد شامل موافقتنامه، شرایط عمومی و خصوصی و ضوابط آن
- 11). صورتجلسات و توضیحات موضوع ماده (17)
- 12). سایر اسنادی که به تشخیص مناقصه گزار لازم باشد

قانون برگزاری مناقصات

ماده 24). تجدید و لغو مناقصه

الف). مناقصه در شرایط زیر تجدید می گردد:

- 1). کم بودن تعداد مناقصه گران از حدنصاب تعیین شده در اسناد مناقصه
- 2). امتناع برندگان اول و دوم مناقصه از انعقاد قرارداد
- 3). پایان مدت اعتبار پیشنهادها
- 4). رأی هیات رسیدگی به شکایات
- 5). بالا بودن قیمتها به نحوی که توجیه اقتصادی طرح منتفی گردد

ب). مناقصه در شرایط زیر لغو می شود:

- 1). نیاز به کالا یا خدمات موضوع مناقصه مرتفع شده باشد
- 2). تغییرات زیادی در اسناد مناقصه لازم باشد و موجب تغییر در ماهیت مناقصه گردد
- 3). پیشامدهای غیرمتعارف نظیر جنگ، زلزله، سیل و مانند آنها
- 4). رأی هیات رسیدگی به شکایات
- 5). تشخیص کمیسیون مناقصه مبنی بر تبانی بین مناقصه گران

ج). مناقصه گزار باید تجدید و یا لغو مناقصه را مطابق ماده (22) این قانون به آگاهی همه مناقصه گران برساند

قانون بر لزاری مناقصات

ماده 27). ترک تشریفات مناقصه

در مواردی که انجام مناقصه بر اساس گزارش توجیهی دستگاه مناقصه گزار به تشخیص یک هیات **سه** نفره مرکب از مقامات مذکور در ماده (28) این قانون **میسر** نباشد، می توان معامله را به طریق دیگری انجام داد و در این صورت هیات ترک تشریفات مناقصه با رعایت صرفه و صلاح دستگاه ترتیب انجام این گونه معاملات را با رعایت سایر مقررات مربوط در هر مورد برای یک نوع کالا یا خدمت تعیین و اعلام خواهد نمود.

ترکیب هیات ترک تشریفات مناقصه موضوع ماده (27) این قانون در مورد دستگاههای موضوع بند (ب) ماده (1) این قانون به شرح زیر خواهد بود

الف). در مورد معاملات واحدهای مرکزی دستگاههای موضوع بند (ب) ماده (1) این قانون معاون مالی و اداری و یا مقام مشابه وزارتخانه یا مؤسسه دولتی حسب مورد و ذی حساب مربوط یا مقام مشابه و یک نفر دیگر از کارکنان خبره و متعهد دستگاه مربوطه به انتخاب بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذی ربط

ب). در انجام معاملات دستگاههای اجرایی که دارای اعتبارات استانی هستند در واحدهای خارج از مرکز دستگاههای موضوع بند (ب) ماده (1)، استاندار یا نماینده او و بالاترین مقام دستگاه اجرائی در محل و حسب مورد ذی حساب یا مسؤل امور مالی مربوط **بصره 1).** در دستگاههایی که ذی حساب ندارند، بالاترین مسؤل امور مالی، جانشین ذی حساب می باشد **بصره 2).** هیات ترک مناقصه در استانداری ها، استاندار یا نماینده او، معاون ذی ربط استاندار و ذی حساب استانداری می باشد

ج). در مورد انجام معاملات شرکتهای دولتی، مدیرعامل و یا بالاترین مقام اجرایی و حسب مورد ذی حساب یا مدیر مالی شرکت و یک نفر به انتخاب مجمع عمومی یا شورای عالی حسب مورد

د). هیات موضوع این ماده که در هر مورد بنا به دعوت بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذی ربط و یا مقامات مجاز از طرف آنها تشکیل می شود، با حضور هر سه نفراعضای مربوطه رسمیت دارد و کلیه اعضاء مکلف به حضور در جلسات هیات و ابراز نظر خود نسبت به گزارش توجیهی دستگاه اجرائی مربوط در مورد تقاضای ترک مناقصه و همچنین نحوه انجام معامله مورد نظر هستند لکن تصمیمات هیات با رأی اکثریت اعضاء معتبر خواهد بود

قانون برکزاری مناقصات

ماده 28). ترکیب هیات ترک تشریفات مناقصه (2)

1). در اجرای ماده (27) این قانون در صورتی که مبلغ معامله بیش از پنجاه برابر نصاب معاملات کوچک باشد، انجام معامله پس از تصویب هیات های سه نفری موضوع این ماده حسب مورد با تایید مقامات زیر مجاز خواهد بود :

2). در مورد واحدهای مرکزی وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی و شرکتهای دولتی، به ترتیب وزیر یا رئیس مؤسسه مزبور و در مورد شرکتهای دولتی هیات مدیره شرکت

3). در مورد دستگاههای اجرائی محلی تابع نظام بودجه استانی و در مورد معاملات مربوط به اعتبارات غیراستانی که توسط وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی به واحدهای خارج از مرکز ابلاغ می گردد و همچنین در مورد مؤسسات دولتی مستقر در خارج از مرکز، استاندار استان مربوطه

بصره). در مواردی که استاندار شخصاً در هیات ترک مناقصه موضوع این ماده شرکت کند و با نظر موافق صورتجلسه مربوط را امضاء نماید، تایید مجدد وی ضرورت ندارد

4). در مورد معاملات مربوط به قوه قضائیه، شورای نگهبان، صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، دیوان محاسبات کشور و سایر مؤسسات دولتی که به صورت مستقل اداره می شوند و تابع هیچ یک از وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی نیستند، به ترتیب رئیس قوه قضائیه یا حسب مورد یکی از معاونین منتخب وی، رئیس سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، رئیس دیوان محاسبات کشور و بالاترین مقام دستگاه اجرائی ذی ربط

4). در مورد معاملات مربوط به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی بالاترین مقام اجرائی نهاد یا مؤسسه مربوط

5). در اجرای **بند (ه)** این ماده در صورتی که مبلغ معامله بیش از **دویست** برابر نصاب معاملات کوچک باشد انجام معامله پس از تصویب هیاتهای سه نفری موضوع این ماده تا پایان برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران منوط به تایید شورای اقتصاد و پس از آن منوط به تایید هیاتی مرکب از رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (دبیر هیات)، وزیر امور اقتصادی و دارائی و بالاترین مقام مذکور در **بند (ه)** خواهد بود.

در زیر الزام به برگزاری مناقصه نیست و دستگاههای اجرائی مندرج در بند (ب) ماده (۱) این قانون می توانند بدون انجام تشریفات مناقصه ، معامله مورد نظر را انجام دهند:

خرید اموال منقول ، خدمات و حقوقی که به تشخیص و مسؤولیت وزیر یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی در مرکز و یا استان و یا مقامات مجاز از طرف آنها منحصر به فرد (انحصاری) بوده و دارای انواع مشابه نباشد

برید ، اجاره به شرط تملیک یا اجاره گرفتن اموال غیرمنقول که به تشخیص و مسؤولیت وزیر و یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی در مرکز و یا استان و یا مقامات مجاز از طرف آنها با کسب نظر از هیات کارشناسان رسمی دادگستری حداقل سه نفر و یا هیات کارشناسان خبره مربوطه در صورت نبود کارشناسان رسمی انجام خواهد شد

برید اموال منقول و غیرمنقول ، کالا و خدمات با قیمت تعیین شده یا کمتر یا حقوقی که نرخ های آنها از طرف مراجع قانونی ذی صلاح تعیین شده باشد

بیر تجهیزات و ماشین آلات ثابت و متحرك و تامین تجهیزات و ماشین آلات صرفاً جایگزین و مرتبط با تداوم تولید در واحدهای تولیدی به نحوی که شامل توسعه واحد نگردد به تشخیص و مسؤولیت وزیر یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی در مرکز و یا استان و یا مقامات مجاز از طرف آنها با رعایت صرفه و صلاح کشور

برید خدمات مشاوره اعم از مهندسی مشاور و مشاوره فنی بازرگانی مشتمل بر مطالعه ، طراحی و یا مدیریت بر طرح و اجرا و نظارت و یا هر نوع خدمات مشاوره ای و کارشناسی

نامه اجرائی. این بند جهت تعیین ضوابط ، موازین و معیارهای خدمات مشاوره حداکثر ظرف **سه ماه** پس از تصویب این قانون به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به تصویب هیات وزیران می رسد. آیین نامه بند « ه » ماده (۲۹) قانون برگزاری مناقصات

خدمات فرهنگی و هنری ، آموزشی و ورزشی و نظایر آن به تشخیص و مسؤولیت وزیر یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی که امکان برگزاری مناقصه مقدور نباشد با رعایت صرفه و صلاح کشور

ید قطعات یدکی برای تعویض و یا تکمیل لوازم و تجهیزات ماشین آلات ثابت و متحرك موجود و همچنین ادوات و ابزار و وسایل اندازه گیری دقیق و لوازم آزمایشگاههای علمی و فنی و نظایر آن که تامین آن با تشخیص بالاترین مقام اجرائی از طریق مناقصه امکان پذیر نباشد ، با تعیین بهای مورد معامله از سوی حداقل یک نفر کارشناس رشته مربوط که حسب مورد توسط وزیر یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی در مرکز و یا استان و یا مقامات مجاز از طرف آنها انتخاب می شود

مورد معاملات محرمانه به تشخیص هیات وزیران با رعایت صرفه و صلاح کشور

شرایط عمومی پیمان

فصل اول تعاریف و مفاهیم
(شامل ۱۵ ماده از ماده ۱ تا ۱۵)

الف اول تعاریف و مفاهیم

1. **پیمان** پیمان مجموعه اسناد و مدارکی است که در ماده 2 موافقت نامه پیمان درج شده است.
2. **موافقت نامه** موافقت نامه سندی است که مشخصات اصلی پیمان، مانند مشخصات دو طرف، موضوع، مبلغ و مدت پیمان در آن بیان شده است.
3. **شرایط عمومی** شرایط عمومی، مفاد همین متن است که شرایط عمومی حاکم بر پیمان را تعیین میکند.
4. **شرایط خصوصی** شرایط خصوصی، شرایط خاصی است که به منظور تکمیل شرایط عمومی، برای این پیمان، با توجه به وضعیت و ماهیت آن، تنظیم شده است. موارد درج شده در شرایط خصوصی، هیچ گاه نمی تواند مواد شرایط عمومی را نقض کند.
5. **برنامه زمانی اجرای کار**
(ب). **برنامه زمانی کلی:** برنامه ای است که در آن، زمانبندی کلی کارهای مورد پیمان بر حسب ماه، منعکس گشته و در اسناد و مدارک پیمان درج شده است.
6. **برنامه زمانی تفصیلی:** برنامه ای است که زمان بندی فعالیت های مختلف کارهای موضوع پیمان، به تفصیل و در چارچوب برنامه زمانی کلی، در آن آمده است.
6. **کارفرما کارفرما**، شخص حقوقی است که یک سوی امضاء کننده پیمان است و عملیات موضوع پیمان را بر اساس اسناد و مدارک پیمان، به پیمانکار واگذار کرده است. نمایندگان و جانشین های قانونی کارفرما، در حکم کارفرما می باشد.
7. **پیمانکار پیمانکار**، شخص حقیقی یا حقوقی است که سوی دیگر امضاء کننده پیمان است و اجرای موضوع پیمان را بر اساس اسناد و مدارک پیمان، به عهده گرفته است. نمایندگان و جانشین های قانونی پیمانکار، در حکم پیمانکار می باشد.
8. **مدیر طرح مدیر طرح**، شخص حقوقی است که به منظور مدیریت اجرای کار، در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان، از سوی کارفرما به پیمانکار معرفی می شود.

ده 9. مهندس مشاور، مهندس ناظر

(ف). مهندس مشاور، شخص حقیقی یا حقوقی است که برای نظارت بر اجرای کار، در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان، از سوی کارفرما به پیمانکار معرفی می شود.

(ب). مهندس ناظر، نماینده مقیم مهندس مشاور در کارگاه است و در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان به پیمانکار معرفی میشود.

ده 10. رئیس کارگاه رئیس کارگاه، شخصی حقیقی دارای تخصص و تجربه لازم است که پیمانکار، او را به مهندس مشاور معرفی می کند تا اجرای موضوع پیمان در کارگاه را سرپرستی کند.

ده 11. پیمانکار جزء پیمانکار جزء، شخص حقیقی یا حقوقی است که تخصص در کارهای اجرایی دارد و پیمانکار برای اجرای بخشی از عملیات موضوع پیمان، با او قرارداد می بندد.

ده 12. کار، کارگاه، تجهیز، و برچیدن کارگاه

(ف). کار، عبارت است از مجموعه عملیات، خدمات یا اقدامات مورد نیاز، برای آغاز کردن، انجام و پایان دادن عملیات موضوع پیمان است و شامل کارهای دائمی است که باقی خواهد ماند و به عنوان موضوع پیمان تحویل کارفرما می گردد، و کارهای موقتی است که به منظور اجرا و نگهداری موضوع پیمان انجام می شود.

(ب). کارگاه، محل یا محلهایی است که عملیات موضوع پیمان در آن اجرا می شود یا به منظور اجرای پیمان، با اجازه ی کارفرما از آن استفاده می کنند. کارگاهها یا کارخانه های تولیدی خارج از محلهای و زمین های تحویلی کارفرما، که به منظور ساخت تجهیزات یا قطعاتی که در کار نصب خواهد شد مورد استفاده قرار می گیرد

(ب). تجهیز کارگاه، عبارت از عملیات، اقدام ها و تدارکاتی است که باید به صورت موقت برای دوره اجرا انجام شود، تا آغاز کردن و انجام دادن عملیات موضوع پیمان، طبق اسناد و مدارک پیمان، میسر شود.

(ب). برچیدن کارگاه، عبارت است از جمع آوری مصالح، تجهیزات، تاسیسات و ساختمان های موقت، خارج کردن مواد زاید، مصالح، تجهیزات، ماشین آلات و دیگر تدارکات پیمانکار از کارگاه و تسطیح و تمیز کردن محل های تحویلی کارفرما می باشد.

13. مصالح، تجهیزات، مصالح و تجهیزات پای کار، ماشین آلات و ابزار، تاسیسات و ساختمان های موقت، وسایل (مصالح، عبارت است از مواد، اجناس و کالاها یی که در عملیات موضوع پیمان مصرف یا نصب شده و در کار باقی می ماند. تجهیزات، عبارت از دستگاهها و ماشین آلاتی است که در عملیات موضوع پیمان و در کار باقی می ماند.

مصالح و تجهیزات پای کار، عبارت از مصالح و تجهیزاتی که پیمانکار، با توجه به اسناد و مدارک پیمان برای اجرای موضوع پیمان، تهیه کرده و در محلی یا محلهایی از کارگاه که در طرح جانمایی تجهیز کارگاه به عنوان انبار کارگاه یا محل انباشت مصالح تعیین گردیده است، نگهداری و حفاظت می کند. مصالح و تجهیزات موجود در محل مصرف یا نصب نیز مصالح و تجهیزات پای کار نامیده می شود. سره. قطعات پیش ساخته و تجهیزاتی که در اجرای موضوع پیمان، با اجازه ی کارفرما و زیر نظر مهندسین مشاور، در کارگاه ها و یا در کارخانه های تولیدی خارج از کارگاه ساخته شود نیز در حکم مصالح و تجهیزات پای کار به شمار می رود.

ماشین آلات و ابزار، عبارت از دستگاه ها، تجهیزات، ماشین آلات و به طور کلی، ابزار های اجرای کار است که به منظور اجرای موضوع پیمان به صورت موقت به کار گرفته می شود. ماشین آلات و ابزار را ممکن است ماشین آلات نیز به نامند.

تاسیسات و ساختمان های موقت، عبارت از انواع ساختمان ها، محوطه سازیها، انبارها، تاسیسات آب، برق، سوخت و مخابرات، شالوده دستگاہ ها، و به طور کلی، تمام تاسیسات و بناهایی است که به صورت موقت، برای دوره اجرا تامین شده و جزء کار های تجهیز کارگاه به شمار می رود.

وسایل، عبارت از اثاثیه اداری، مسکونی آشپزخانه و دیگر لوازم مورد نیازی است که برای دوره اجرا تامین شده و جزو تجهیز کارگاه منظور می شود.

داده 14. برآورد هزینه اجرای کار، مبلغ پیمان، مبلغ اولیه پیمان، مبلغ نهایی پیمان، ضریب پیمان، نرخ پیمان، مدت پیمان، مدت اولیه پیمان، متوسط کارکرد فرضی ماهانه

(ف). برآورد هزینه اجرای کار، مبلغی است که به عنوان هزینه اجرای موضوع پیمان، به وسیله کارفرما محاسبه و اعلام شده است.
(ب). مبلغ پیمان، مبلغ درج شده در ماده 3 موافقت نامه یا احتساب مبلغ ناشی از تغییر مقادیر کار قیمت جدید است. مبلغ پیمان هنگام مبادله پیمان همان مبلغ درج شده در ماده 3 موافقت نامه است که مبلغ اولیه پیمان نامیده می شود.

(ج). مبلغ نهایی پیمان، مبلغ درج شده در ماده 3 موافقت نامه و تغییرات احتمالی است که بر اساس اسناد و مدارک پیمان، در آن ایجاد شده می شود.
(د). ضریب پیمان، حاصل تقسیم مبلغ اولیه پیمان به مبلغ برآورد هزینه اجرای کار است.

(ه). نرخ پیمان، در مورد هر یک از اقلام کار عبارت است از بهای واحد آن قلم در فهرست بهای منضم به پیمان با اعلام ضریب پیمان و ضریب های پیش بینی شده در فهرست بها و مقادیر کار است. در پیمان هایی که مشمول تعدیل آحاد بهاء هستند، نرخ پیمان، نرخ محاسبه شده به روش پیشتر گفته، پس از اعمال تعدیل آحاد بها می باشد.

(و). متوسط کارکرد فرضی ماهانه، عبارت است از حاصل تقسیم مبلغ اولیه پیمان به مدت اولیه پیمان است.
(ز). مدت پیمان یا مدت اجرای پیمان، مدت درج شده در بند ماده 4 موافقت نامه و تغییرات احتمالی است که بر اساس ماده 30 در آن ایجاد می شود. مدت پیمان هنگام مبادله پیمان، همان مدت درج شده در ماده 4 موافقت نامه است که مدت اولیه پیمان نامیده می شود.

داده 15. روز، ماه، تاریخ ها، مفرد و جمع، عنوان ها

(ف). روز و ماه و روز و ماه تقویمی و شمسی است.

(ب). تاریخ طبق تقویم رسمی کشور است.

(ج). هر جا که معنای عبارت ایجاب کند، کلمه مفرد معنای جمع و کلمات جمع معنای مفرد دارد.

(د). عنوان های به کار رفته در متون موافقت نامه یا شرایط عمومی و دیگر قسمت های اسناد و مدارک پیمان، صرفاً به منظور راهنمایی و آگاهی از مفاد اسناد و مدارک است و نمی توان در تفسیر اسناد و مدارک پیمان، از آنها استفاده کرد.

فصل دوم

تاییدات و تعهدات پیمانکار

(شامل ۱۲ ماده از ماده ۱۶ تا ۲۷)

باده 16. تاییدات پیمانکار موارد زیر را پیمانکار تعیین می کند:

(ج). در تهیه پیشنهاد قیمت، سود مورد نظر خود و تمام هزینه های ناشی از مفاد بند های بالا را در نظر گرفته و **بعداً** از هیچ بابت، حق درخواست اضافه پرداختی ندارد. به هر حال، پیمانکار تایید می کند که هنگام تسلیم پیشنهاد، **مطالعات کافی** انجام داده و هیچ موردی باقی نمانده است که بعداً در مورد **استناد به جهل** خود نماید.

باده 17. کارکنان

(ج). کارکنان ایرانی کارگاه باید دارای **شناسنامه** و کارکنان بیگانه باید دارای **پروانه اقامت و اجازه کار** باشند.

(ج). پیمانکار نباید **شاغل** کارفرما، وزارتخانه ها، سازمانها و شرکت های دولتی و شهرداریها را **بدون اجازه** مسئولان ذی ربط استخدام نماید. همچنین پیمانکار باید از به کار گماشتن اشخاصی که استخدام آنها از نظر اداره **وظیفه عمومی** مجاز نیست، خودداری کند.

(ج). پیمانکار موظف است که برای کارگران **کارنامه کارکرد روزانه** صادر کند و در اختیار آنان قرار دهد. **مهندس ناظر** می تواند از ادامه کار کارگران بدون کارنامه جلوگیری نماید.

(ج). پیمانکار متعهد است که دستمزد کارگران خود را **طبق قانون کار** مرتباً پرداخت نماید. در صورتی که پرداخت دستمزد کارگران تاخیری پیش آید، مهندس مشاور به پیمانکار **اخطار** می کند که طلب کارگران را پرداخت نماید. در صورت استنکاف پیمانکار، کارفرما می تواند دستمزد کارگران را برای ماه یا ماه هایی که صورت وضعیت آن به پیمانکار پرداخت شده است، طبق کارنامه های کارگری که در دست کارگران و دارای امضای رئیس کارگاه است، با توجه به پرداخت های علی الحساب که به آنها شده است، با حضور نماینده مهندس مشاور و پیمانکار، از محل مطالبات پیمانکار پرداخت کند و مبلغ پرداختی را به اضافه 15 درصد، به حساب بدهی پیمانکار منظور کند. در صورتی که نماینده پیمانکار، با وجود اخطار مهندس مشاور از حضور برای پرداخت ها خودداری کند، کارفرما پرداخت مزبور را انجام می دهد، بدون این که پیمانکار حق اعتراضی بر این عمل و مبلغ پرداختی و تعداد کارگران و میزان استحقاقی آنان داشته باشد. در صورت تکرار تاخیر در پرداخت دستمزد کارگران به مدت بیش از یک ماه، برای ماهی که صورت وضعیت آن پرداخت شده است، کارفرما می تواند پیمان را فسخ نماید.

(ج). پیمانکار موظف به اجرای مقررات بیمه های درمانی و اجتماعی، مقررات و دستور العمل های حفاظتی فنی و بهداشت کار است.

(د). در اجرای این پیمان، **پیمان کار** در مقابل کارفرما **مسئول** اعمال کارکنان خود است، هرگاه کارکنان و کارگران پیمانکار و پیمانکاران جزء، صلاحیت لازم را برای انجام کار مربوط را **نداشته** باشد یا باعث اختلال نظم کارگاه شوند، مهندس مشاور یا مهندس ناظر، مراتب را برای بار اول به رئیس کارگاه تذکر می دهد، و در صورت تکرار، می تواند از پیمانکار بخواهد که متخلفان را از کار برکنار کند. در این صورت پیمانکار مکلف به اجرای این دستور است و حق ندارد برکنار شدگان را بار دیگر در همان کارگاه به کار گمارد. اجرای این دستور از مسئولیت های پیمانکار نمی کاهد و ایجاد حقی برای او نمی کند.

ماده 18. مسئولیت حسن اجرای کار، برنامه کار، گزارشی پیشرفت کار، هماهنگی با پیمانکاران دیگر، رئیس کارگاه

(پیمانکار مکلف است که در پایان هر ماه، گزارش کامل کارهای انجام شده در آن ماه را تهیه نماید. شکل و چگونگی تهیه گزارش مهندس مشاور تعیین می‌کند. این گزارش شامل مقدار و درصد فعالیت‌های انجام شده، میزان پیشرفت یا تاخیر نسبت به برنامه زمانی تفصیلی، مشکلات و موانع اجرایی، نوع و مقدار مصالح و تجهیزات وارد شده به کارگاه، تعداد و نوع ماشین‌آلات موجود و آماده به کار، تعداد و تخصص نیروی انسانی موجود و دیگر اطلاعات لازم می‌باشد. در صورتی که جزئیات دیگری برای چگونگی تهیه گزارش پیشرفت کار در اسناد و مدارک پیمان تعیین شده باشد، پیمانکار موظف به رعایت آن می‌باشد.

(پیمانکار باید پیش از آغاز عملیات، شخص واجد صلاحیتی را که مورد قبول مهندس مشاور باشد به عنوان رئیس کارگاه معرفی نماید. رئیس کارگاه باید در اوقات کار در کارگاه حاضر باشد و عملیات اجرایی، با مسئولیت و نظارت او انجام شود. اگر ضمن کار معلوم شود که رئیس کارگاه قادر به انجام وظایف خود نیست، مهندس مشاور با ذکر دلیل، درخواست تعویض او را از پیمانکار خواهد کرد و پیمانکار مکلف است ظرف یک ماه، شخص واجد صلاحیت دیگری را که مورد قبول مهندس مشاور باشد معرفی نماید.

پیمانکار باید به منظور اجرای کار و دریافت دستور کارها و نقشه‌ها از مهندس مشاور و همچنین برای تنظیم صورت وضعیت‌های موقت، اختیارات کافی به رئیس کارگاه بدهد. هر نوع اخطار و اعلام که مربوط به اجرای کار باشد و از طرف مهندس مشاور یا نماینده او به رئیس کارگاه ابلاغ شود، در حکم ابلاغ به پیمانکار است. پیمانکار می‌تواند در صورت لزوم، رئیس کارگاه را عوض کند، مشروط به اینکه پیش از تعویض، مراتب را به اطلاع مهندس مشاور برساند و صلاحیت جانشین او مورد قبول نامبرده باشد.

ماده 19. کنترل نقاط نشانه، پیاده کردن نقشه‌ها، اندازه‌گیری

ماده 20. تجهیز کارگاه، تدارک مصالح، تجهیزات و ماشین‌آلات

ماده 21. حفاظت از کار و شخص ثالث، بیمه کار، مراقبت‌های لازم

ماده 22. ترتیب گردش مدارک، نقشه‌ها و ابلاغ دستور کارها

ماده 23. حفاظت تاسیسات زیر بنایی و تغییر وضع آنها

پیمانکار باید عملیات موضوع پیمان را به نحوی اجرا کند که به تاسیسات زیر بنایی موجود در کارگاه، مانند خطوط آب، برق، گاز، مخابرات و مانند اینها، آسیبی وارد نشود. هرگاه در اثر عمل پیمانکار، به تاسیسات یاد شده صدماتی وارد شود، پیمانکار متعهد است که هزینه ترمیم و برقراری مجدد آنها را بپردازد. هرگاه پیمانکار نسبت به جبران خسارت وارد شده اقدام لازم و فوری به عمل نیاورد، کارفرما می تواند به هر طریق که مصلحت بداند، برای رفع نقص و خسارت اقدام کند و هزینه آن را به اضافه 15 درصد به حساب بدهی پیمانکار منظور نماید. پیمانکار، از ایربابت، حق هیچگونه اعتراضی ندارد.

در صورتی که موقعیت تاسیسات زیرزمینی در اسناد و مدارک پیمان مشخص نشده باشد، پیمانکار باید با توجه به برنامه زمانی اجرای کار، تعیین وضعیت آنها را از مهندس مشاور استعلام کند و بعد از اعلام نظر مهندس مشاور، برای عملیات حفاری اقدام نماید. بدین ترتیب، مسئولیت پیمانکار در مورد بروز هر نوع حادثه و پرداخت خسارت و هزینه های پیش گفته در مورد تاسیسات زیرزمینی، منوط به آن است که نوع محل مسیر تاسیسات مزبور به اطلاع پیمانکار رسیده یا در اسناد و مدارک پیمان مشخص شده باشد.

هرگاه انجام عملیات موضوع پیمان، تغییر وضع تاسیسات یاد شده را ایجاب نماید، پیمانکار به کارفرما اطلاع می دهد تا سازمان های ذیربط برای تغییر وضع اقدام نمایند. هزینه های مربوط به عملیات یاد شده، به عهده کارفرماست.

ماده 24. واگذاری، پیمانکاران جزء

(ف). پیمانکار حق واگذاری پیمان به دیگری را ندارد.

(ب). پیمانکار می تواند به منظور تسهیل و تسریع در اجرای قسمت یا قسمتهایی از عملیات موضوع پیمان، پیمانهای با پیمانکاران جزء ببندد، مشروط به آنکه آنان را از واگذاری کار به دیگران ممنوع کند. در صورتی که در اسناد و مدارک پیمان، کارفرما، لزوم تأیید صلاحیت پیمانکاران جزء را پیشتر بینی کرده باشد، پیمانکار موظف است که تأیید کارفرما را در این مورد تحصیل نماید.

ماده 25. اجرای کار در شب اجرای کار در شب، در موارد زیر مجاز است :

(ب). در برنامه زمانی تفصیلی پیش بینی شده است.

(پ). هر گاه به سبب بروز تاخیرهای از سوی پیمانکار، انجام کار طبق تشخیص پیمانکار در مدت پیمان امکان پذیر نباشد، پیمانکار می تواند بدون آنکه حق دریافت اضافه هزینه کار را داشته باشد با تائید مهندس مشاور و موافقت کارفرما، قسمتی از کار را در شب اجرا کند.

(ج). هرگاه مهندس مشاور تشخیص دهد که پیشرفت کار پیمانکار به نحوی نیست که همه عملیات در مدت پیمان پایان یابد، می تواند پس از موافقت کارفرما، به پیمانکار دستور دهد که قسمتی از کار را در شب اجرا کند. در این حالت، پیمانکار مکلف به اجرای این دستور است و حق ادعا و یا مطالبه هیچ گونه خسارت و اضافه بها را ندارد.

(د). اگر به تشخیص مهندس مشاور و تائید کارفرما برای جبران تاخیرهایی که ناشی از قصور پیمانکار نیست، کار در شب نیز انجام شود، اضافه هزینه های مربوط به کار در شب، با تائید مهندس مشاور و تصویب کارفرما، پرداخت می شود. در محاسبه این هزینه ها، به منظور تعیین این هزینه های اضافی دستمزد نیروی انسانی برای کار در شب، باید مقررات قانون کار و امور اجتماعی ملاک قرار گیرد.

پیمانکار متعهد است که ترتیب کار را طوری دهد که تا حد امکان، اجرای کار در شب برای ساکنان مجاور مزاحمتی ایجاد نکند.

ماده 26. آثار تاریخی و اشیای عتیقه

هرگاه ضمن اجرای کار، اشیای عتیقه یا آثار تاریخی و مسکوکات قدیمی و مانند آن در محل کار پیدا شود، پیمانکار متعهد است که بی درنگ مراتب را از طریق مهندس مشاور به اطلاع کارفرما و طبق قوانین به اطلاع دستگاه های انتظامی برساند. کارفرما برای حفظ و نگهداری یا انتقال اشیای عتیقه، اقدام فوری به عمل می آورد. پیمانکار باید تا زمان اقدام به حفاظت از سوی کارفرما یا مقامات ذیربط، برای حفظ و نگهداری اشیاء و آثار مزبور مراقبت لازم را به عمل آورد. هرگاه اجرای این ماده، موجب توقف یا تعطیل عملیات موضوع پیمان گردد، طبق ماده 49 رفتار می شود.

ماده 27. اقامتگاه قانونی

اقامتگاه قانونی کارفرما و پیمانکار همان است که در موافقت نامه پیمان نوشته شده است. در صورتی که یکی از طرفین، محل قانونی خود را تغییر دهد، باید نشانی جدید خود را دست کم 15 روز پیش از تاریخ تغییر، به طرف دیگر اطلاع دهد، تا وقتی که نشانی جدید به طرف دیگر اعلام نشده است، مکاتبات به نشانی قبلی ارسال می شود و دریافت تلقی می گردد.

فصل سوم

تعهدات و اختیارات کارفرما

(شامل ۶ ماده از ماده ۲۸ تا ۳۳)

28. تحویل کارگاه (1)

(1). کارفرما متعهد است که کارگاه را **بی عوض و بدون معارض** تحویل پیمانکار دهد.

ی کار در زمینها و محل های تحویلی، مستلزم اخذ پروانه یا پرداخت حقوقی از قبیل عوارض شهرداری، حق ریشه و مستحقات و مانند اینها باشد. کارفرما متعهد است به تحصیل پروانه ساختمان و پرداخت وجوه مزبور است.

1. اگر در اسناد و مدارک پیمان، تامین تمام یا قسمتی از زمین مورد نیاز برای تجهیز کارگاه به عهده پیمانکار گذاشته شده باشد، طبق شرایط پیش بینی شده در پیمان عمل می شود.

2. در صورتی که محل تحویل شده به پیمانکار معارض پیدا کند و موجب توقف اجرای تمام یا قسمتی از کار شود، آن قسمت از کار که متوقف شده است، مشمول تعلیق می گردد و طبق ماده 49 رفتار می شود.

کارفرما بعد از مبادله پیمان، تاریخ تحویل کارگاه را که **نباید** بیشتر از **30** روز از تاریخ مبادله پیمان باشد، به پیمانکار اعلام می کند. پیمانکار باید تاریخ تعیین شده در محل کار حاضر شود و طی صورت جلسه هایی، اقدام به تحویل گرفتن کارگاه بنماید. در صورتی که حداکثر 30 روز از تاریخ تعیین شده برای تحویل گرفتن کارگاه حاضر نشود، کارفرما حق دارد که طبق **ماده 46**، پیمان را فسخ کند.

صورت جلسه های تحویل کارگاه باید حدود و موقعیت زمینها و محل هایی که در آنها موضوع پیمان اجرا

شود و نقاط نشانه با مشخصات آنها، محور عملیات و محل منابع تهیه مصالحی که باید در کارگاه تولید گردد، درج شود.

تحویل کارگاه به طور یکجا میسر نباشد کارفرما باید کارگاه را به ترتیبی تحویل دهد که پیمانکار بتواند عملیات موضوع پیمان را طبق برنامه زمانبندی تفصیلی انجام دهد. در این حالت نیز مهلت کارفرما برای تحویل دست کم اولین قسمت کارگاه که برای تجهیز کارگاه و شروع عملیات موضوع پیمان لازم است حداکثر 30 روز است.

28. تحویل کارگاه (2)

هرگاه کارفرما نتواند کارگاه را به ترتیبی تحویل دهد که پیمانکار بتواند کار را طبق برنامه زمانی تفصیلی انجام دهد، و مدت تاخیر در تحویل کارگاه پیش از یک ماه شود، کارفرما به منظور جبران خسارت تاخیر در تحویل کارگاه، هزینه های اضافی ایجاد شده برای پیمانکار را که طبق رابطه زیر محاسبه می شود پرداخت می کند، مشروط بر اینکه با تأیید مهندس مشاور، پیمانکار در محل های تحویل شده تاخیر غیر مجاز نداشته باشد.

تأخیر به ماه پس از کسر یک ماه (مبلغ کارهایی که در تحویل محل اجرای آن تاخیر شده است) (متوسط کارکرد فرضی ماهانه) $5/7$ = مبلغ خسارت تاخیر تحویل کارگاه
مبلغ اولیه پیمان

100

ر مدت تاخیر از 30 درصد مدت پیمان یا 6 ماه، هر کدام که کمتر است بیشتر شود، حقوقی به پیمانکار تعلق می گیرد، بدین ترتیب که اگر مبلغ کارهای پیش بینی شده در محل های تحویل نشده تا 25 درصد مبلغ اولیه پیمان باشد، پیمانکار می تواند با اطلاع قبلی 15 روزه آن قسمت از کار را از تعهدات خود حذف کند ولی اگر این مبلغ بیشتر از 25 درصد مبلغ اولیه پیمان باشد، در صورت اعلام خاتمه پیمان از سوی پیمانکار، پیمان خاتمه و طبق ماده 48 عمل می شود. هرگاه پیمانکار در محلهایی که در تحویل آنها بیش از مدت پیش گفته تاخیر شده است، کار اجرایی را شروع نماید، حق حذف تعهدات در آن قسمت از کار را از خود سلب می نماید.

ه. اگر کارفرما نتواند هیچ قسمت از کارگاه را به پیمانکار تحویل دهد، برای تاخیر بیش از یک ماه تا 30 درصد تا مدت پیمان یا 6 ماه، هر کدام که کمتر است، نسبت به تاریخ مبادله پیمان، ماهانه معادل مبلغ 5/2 درصد متوسط کارکرد فرضی ماهانه را به پیمانکار پرداخت می کند. اگر پیمانکار پس از انقضای 30 درصد مدت پیمان یا 6 ماه، هر کدام که کمتر است، مایل به ادامه یا اجرای کار نباشد، با اعلام او، قرارداد طبق ماده 48 خاتمه می یابد و پیمانکار هیچ گونه دعاوی دیگری نمی تواند مطرح نماید. خسارت تاخیر در تحویل تمام یا قسمتی از کارگاه، برای مدت مازاد بر یک ماه، حداکثر تا 30 درصد مدت پیمان یا 6 ماه، هر کدام که کمتر است، قابل پرداخت است.

ر صورتی که طبق اسناد و مدارک پیمان، تامین تمام یا قسمتی از زمین مورد نیاز تجهیز کارگاه به عهده پیمانکار باشد یا پیمانکار بخواهد طبق صلاحدید خود از محلهایی خارج از محل های تحویلی کارفرما برای تجهیز کارگاه استفاده کند، باید موقعیت آنها را به تأیید کارفرما برساند. در این حالت، مسئولیت هر نوع ادعا و طلب خسارت از سوی صاحب ملک به عهده پیمانکار است و کارفرما در این موارد مسئولیتی ندارد.

ه پیمانکار محل های مورد نیاز تجهیز کارگاه را به صورت اجاره ای در اختیار بگیرد، باید اجاره نامه آنها، امکان انتقال مورد اجاره را به کارفرما پیش بینی کند.

29. تغییر مقادیر کار، قیمت های جدید، تعدیل نرخ پیمان (1)

در ضمن اجرای کار، ممکن است مقادیر درج شده در فهرست بها و مقادیر منضم به پیمان تغییر کند. تغییر مقادیر به وسیله مهندس مشاور محاسبه می شود و پس از تصویب کارفرما به پیمانکار ابلاغ می شود. پیمانکار با دریافت ابلاغ تغییر مقادیر کار، موظف به انجام با نرخ پیمان است، به شرط آنکه مبلغ ناشی از تغییر مقادیر کار، از حدود تعیین شده در زیر بیشتر نشود.

افزایش مقادیر باید در چارچوب موضوع پیمان به پیمانکار ابلاغ شود. جمع مبلغ مربوط به افزایش مقادیر و مبلغ کار های با قیمت جدید (موضوع بند ج) نباید از 25 درصد مبلغ اولیه پیمان بیشتر شود.

ر.ه. اگر نرخ پیمان مشمول تعدیل آحاد بها باشد، برای محاسبه افزایش مبلغ پیمان به سبب قیمت های جدید، ابتدا قیمت های جدید به مبنای نرخ پیمان تبدیل می شود و سپس ملاک محاسبه قرار می گیرد.

جمع مبلغ مربوط به کاهش مقادیر و حذف آنها نباید از 25 درصد مبلغ اولیه پیمان بیشتر شود. اگر این مبلغ، از حد تعیین شده بیشتر شود و پیمانکار با اتمام کار با نرخ پیمان موافق باشد، عملیات موضوع پیمان در چارچوب پیمان انجام می شود. ولی در صورتی که پیمانکار مایل به اتمام کار نباشد، پیمان طبق ماده 48 خاتمه داده می شود.

ر.ه. 1. در صورت حذف قسمتهایی از کار به استناد بند ج ماده 28، برای تعیین حد افزایش یا کاهش مقادیر طبق بند های 1 و 2، به جای مبلغ اولیه پیمان، مبلغ اولیه پیمان پس از کسر مبلغ کار های حذف شده به وسیله پیمانکار، ملاک قرار می گیرد.

ر.ه. 2. اضافه یا کاهش مقادیر کار طبق مفاد بند های (الف-1) و (الف-2) این ماده تا 10 درصد با دستور مهندس مشاور عمل می شود، ولی اضافه بر آن با تصویب کارفرما قابل اجرا است.

*ماده 29. تغییر مقادیر کار، قیمت های جدید، تعدیل نرخ پیمان (2)

در صورتی که پس از تکمیل کار و تصویب صورت وضعیت قطعی مشخص شود، مقادیر کار بدون آنکه از سوی کارفرما کم شده باشد، نسبت به مقادیر منضم به پیمان کاهشی بیش از حد تعیین شده در بند (الف-2) داشته باشد، در این حالت نیز نرخ پیمان ملاک عمل است.

اگر در چارچوب موضوع پیمان، کارهایی به پیمانکار ابلاغ شود که برای آنها قیمت و مقدار در فهرست بها و مقادیر منضم به پیمان پیش بینی نشده است، پیمانکار باید بی درنگ پس از دریافت ابلاغ مهندس مشاور، قیمت پیشنهادی خود را برای اجرای کارهای یاد شده، همراه با تجزیه قیمت، به مهندس مشاور تسلیم نماید. قیمتی که با توافق پیمانکار و مهندس مشاور تعیین می شود و به تصویب کارفرما برسد، ملاک پرداخت است. قیمت های جدیدی که به این صورت تعیین می شود باید بر حسب هزینه اجرای کار در محل اجرا محاسبه گردد. از این رو، تنها ضریب هزینه بالا سری پیمان قیمتهای جدید اعمال می شود.

ر.ه. در صورتی که پیمان با استفاده از فهرست های بهای واحد پایه منعقد شده باشد، چگونگی تعیین قیمت جدید، علاوه بر مفاد این بند، تا دستورالعمل نحوه استفاده از قیمت های پایه در تعیین قیمت جدید با اولویت یاد شده است.

جمع بهای قیمت های جدید، علاوه بر آنکه تابع سقف تعیین شده در بند الف است، نباید از 10 درصد مبلغ اولیه پیمان بیشتر شود.

تعدیل نرخ پیمان طبق شرایط پیش بینی شده در شرایط خصوصی است.

30. تغییر مدت پیمان

(. در صورت وقوع هر یک از موارد زیر که موجب افزایش مدت اجرای کار شود، پیمانکار

تواند درخواست تمدید مدت پیمان را بنماید. پیمانکار درخواست تمدید مدت پیمان را با ارائه محاسبات و دلایل توجیهی، به مهندس مشاور تسلیم می کند و مهندس مشاور پس از بررسی و تأیید، مراتب را برای اتخاذ تصمیم به کارفرما گزارش می کند و سپس نتیجه تصمیم کارفرما را به پیمانکار ابلاغ می نماید.

ده 30. تغییر مدت پیمان

(ب) در صورت وقوع هر یک از موارد زیر که موجب افزایش مدت اجرای کار شود، پیمانکار می تواند درخواست تمدید مدت پیمان را بنماید. پیمانکار درخواست تمدید مدت پیمان را با ارائه محاسبات و دلایل توجیهی، به مهندس مشاور تسلیم می کند و مهندس مشاور پس از بررسی و تأیید، مراتب را برای اتخاذ تصمیم به کارفرما گزارش می کند و سپس نتیجه تصمیم کارفرما را به پیمانکار ابلاغ می نماید. در 10 مورد تغییر مدت پیمان مجاز شمرده شد که بیشتر آنها به کارفرما برمی گردد.

(ب) اگر وقوع برخی از موارد درج شده در بند الف موجب کاهش مدت پیمان شود، مهندس مشاور با کسب نظر پیمانکار، کاهش مدت پیمان را تعیین می کند. و مراتب را برای اتخاذ تصمیم به کارفرما گزارش می نماید و سپس نتیجه تصمیم کارفرما را به پیمانکار ابلاغ می کند.

(ب) در پایان مدت اولیه پیمان یا هر تمدید مدت پیمان، اگر کار به اتمام نرسیده باشد، مهندس مشاور با کسب نظر پیمانکار و با توجه به موارد تعیین شده در بند الف علل تاخیر کار را بررسی می کند و میزان مدت مجاز و غیر مجاز آن را با توافق پیمانکار تعیین می نماید و نتیجه کار را به کارفرما گزارش می دهد و سپس نظر کارفرما را در مورد میزان مجاز یا غیر مجاز تاخیر کار به پیمانکار اعلام می کند و معادل مدت تاخیر مجاز، مدت پیمان را تمدید می نماید.

(ب) در اجرای مفاد این ماده برای تمدید مدت پیمان، تاخیرهای هم زمان ناشی از عوامل مختلف درج شده در بند الف، فقط یک بار محاسبه می شود.

(ب) در اجرای مفاد این ماده، اگر پیمانکار با مهندس مشاور توافق نداشته باشد یا نسبت به تصمیم کارفرما معترض باشد، طبق نظر کارفرما عمل می شود و پیمانکار می تواند بر اساس ماده 53 برای حل مسئله اقدام نماید.

30. تغییر مدت پیمان

در صورت وقوع هر یک از موارد زیر که موجب افزایش مدت اجرای کار شود، پیمانکار
نمی‌تواند درخواست تمدید مدت پیمان را بنماید. پیمانکار درخواست تمدید مدت پیمان را با ارائه محاسبات و دلایل توجیهی، به مهندس مشاور تسلیم
کند و مهندس مشاور پس از بررسی و تأیید، مراتب را برای اتخاذ تصمیم به کارفرما گزارش می‌کند و سپس نتیجه تصمیم کارفرما را به پیمانکار ابلاغ
می‌نماید. در 10 مورد تغییر مدت پیمان مجاز شمرده شد که بیشتر آنها به کارفرما برمی‌گردد.

اگر وقوع برخی از موارد درج شده در بند الف موجب کاهش مدت پیمان شود، مهندس مشاور با کسب نظر پیمانکار، کاهش مدت پیمان را تعیین
می‌کند. و مراتب را برای اتخاذ تصمیم به کارفرما گزارش می‌نماید و سپس نتیجه تصمیم کارفرما را به پیمانکار ابلاغ می‌کند.

در پایان مدت اولیه پیمان یا هر تمدید مدت پیمان، اگر کار به اتمام نرسیده باشد، مهندس مشاور با کسب نظر پیمانکار و با توجه به موارد تعیین شده
در بند الف علل تاخیر کار را بررسی می‌کند و میزان مدت مجاز و غیر مجاز آن را با توافق پیمانکار تعیین می‌نماید و نتیجه کار را به کارفرما گزارش
می‌دهد و سپس نظر کارفرما را در مورد میزان مجاز یا غیر مجاز تاخیر کار به پیمانکار اعلام می‌کند و معادل مدت تاخیر مجاز، مدت پیمان را تمدید
می‌نماید.

در اجرای مفاد این ماده برای تمدید مدت پیمان، تاخیرهای هم‌زمان ناشی از عوامل مختلف درج شده در بند الف، فقط یک بار محاسبه می‌شود.

در اجرای مفاد این ماده، اگر پیمانکار با مهندس مشاور توافق نداشته باشد یا نسبت به تصمیم کارفرما معترض باشد، طبق نظر کارفرما عمل می‌شود
پیمانکار می‌تواند بر اساس ماده 53 برای حل مسئله اقدام نماید.

31. مدیریت اجرا

فرما می تواند قسمتی از اختیارات خود را به **شخص حقوقی**، که مدیر طرح نامیده می شود، واگذار نماید. کارفرما مدیر طرح را با **تعیین** حدود اختیارات واگذار شده به پیمانکار معرفی می نماید. تمام تصمیم گیری های مدیر طرح در چارچوب اختیارات واگذار شده، در حکم تصمیم کارفرما می باشد.

32. نظارت بر اجرای کار (1)

عملیات اجرای پیمانکار، همیشه باید زیر نظر و با اطلاع مهندس مشاور انجام شود، نظارتی که طرف کارفرما و مهندس مشاور در اجرای کارها به عمل می آید. به هیچ روی، از میزان مسئولیت پیمانکار نمی کاهد.

ت مستقیم در کار پیمانکار، در محدوده کارگاه و در موارد خاص (برای ساخت قطعات و تجهیزات) در خارج از کارگاه انجام می شود. در هر حال پیمانکار باید گزارش پیشرفت اقدامهایی را که در خارج از کارگاه به منظور انجام تعهدات پیمان انجام می دهد، به مهندس مشاور تسلیم نماید.

مهندس مشاور، **تنها** مرجع فنی پیمانکار برای اجرای موضوع پیمان از سوی کارفرماست. هرگاه تغییرات، اظهار نظرهای فنی و اصلاحات مورد نظر پیمانکاران، سازندگان و بازرسان فنی، پس از هماهنگی با مهندس مشاور انجام می گیرد. توسط وی به پیمانکار ابلاغ می شود. مواردی که مهندس مشاور، موظف به کسب **مجوز** از کارفرما، برای انجام وظایف نظارت است، در اسناد و مدارک پیمان تعیین شده است.

مهندس مشاور به منظور اطمینان از صحت اجرای کار، اقدام به آزمایش مصالح یا کارهای انجام یافته می کند. هزینه انجام آزمایشها بر **عهده کارفرما** است، مگر آنکه در اسناد و مدارک پیمان ترتیب دیگری هم پیش بینی شده باشد. هرگاه نتایج این آزمایشها با آنچه که در مدارک فنی تعیین شده است تطبیق نکند، پیمانکار متعهد است که مصالح و کارها را طبق دستور مهندس مشاور اصلاح کند. هزینه انجام این اصلاحات به عهده پیمانکار است. مگر آنکه نقص موجود مربوط به مدارک فنی باشد.

نکار **موظف** است که برای نمونه برداری از مصالح یا انجام هر نوع آزمایشی، تعداد لازم کارگر به صورت موردی و موقت، به طور رایگان در اختیار مهندس مشاور بگذارد.

ه. 32. نظارت بر اجرای کار (2)

در صورتی که مهندس مشاور مواردی از عدم رعایت مشخصات فنی، نقشه ها و مدارک دیگر فنی پیمان را در اجرا کارها مشاهده کند، با ارسال اخطاریه ای اصلاح کارهای معیوب را در مدت مناسبی که با توجه به حجم و نوع کار تعیین می نماید از پیمانکار می خواهد. اگر پس از مهلت تعیین شده پیمانکار نسبت به اصلاح، کارها اقدام نکند کارفرما می تواند خودش کارهای معیوب را اصلاح نماید و هزینه های مربوط را به اضافه 15 درصد از مطالبات پیمانکار کسر نماید. در صورتی که عدم توجه به اخطار مهندس مشاور برای اصلاح هر کار معیوب از سوی پیمانکار تکرار شود، کارفرما می تواند پیمان را طبق ماده 46 فسخ نماید.

کارفرما در مدت اجرای پیمان، هر موقع که لازم بداند، توسط نمایندگان خود عملیات پیمانکار را بازرسی می کند. پیمانکار موظف است که هر نوع اطلاعات و مدارکی را که مورد نیاز باشد، در اختیار نمایندگان کارفرما بگذارد. تسهیلات لازم را برای انجام این بازرسی ها فراهم سازد.

اگر کارفرما در طول مدت پیمان، تصمیم به تغییر مهندس مشاور بگیرد، این تصمیم باید دست کم یک ماه پیشتر به اطلاع پیمانکار برساند. پیمانکار و مهندس مشاور، موظف هستند که تکلیف آزمایش هایی نا تمام، صورت جلسه ها در دست اقدام و صورت کارکرد های در حال رسیدگی را روشن کنند.

ماده 33. مهندس ناظر

(الف). مهندس ناظر که **نماینده** مهندس **مشاور** در کارگاه است وظیفه دارد که با توجه به اسناد و مدارک پیمان، در اجرای کار، نظارت و مراقبت دقیق به عمل آورد و **مصالح** و تجهیزات را که باید به مصرف برساند، بر اساس نقشه ها و مشخصات فنی مورد رسیدگی و آزمایش قرار دهد و هرگاه عیب و نقصی در آنها یا در نحوه مهارت کارکنان یا چگونگی کار مشاهده کند، دستور رفع آنها را به پیمانکار بدهد. همچنین هرگاه بعضی از ماشین آلات معیوب باشد به طوری که نتوان با آنها کار کرد، مهندس ناظر تعمیر یا تعویض و یا تغییر آنها را از پیمانکار می خواهد. با رعایت مفاد بند ب، هرگونه دستوری که از طرف مهندس ناظر به پیمانکار داده می شود، به مثابه دستور های داده شده توسط مهندس مشاور است. پیمانکار ملزم به اجرای آنهاست.

(ب). مهندس ناظر، به هیچ **روی، حق ندارد** که از تعهدات پیمانکار **بکاهد** یا موجب تمدید مدت پیمان یا پرداخت اضافی به پیمانکار شود یا هر نوع دستور تغییر کاری را صادر کند.

(ج). پیمانکار **مکلف** است که دستور های مهندس ناظر را در حدود **مفاد** این ماده اجرا نماید، مگر در مواردی که آنها را بر خلاف اسناد و مدارک پیمان تشخیص دهد، که در این صورت، **موظف** است که موضوع را به مهندس مشاور بنویسد و کسب تکلیف کند. هرگاه مهندس مشاور موضوع را فیصله ندهد، نظر کارفرما در آن مورد **قاطع** می شود.

(د). با وجود نظارتی که از طرف مهندس ناظر در اجرای کارها به عمل می آید، کارفرما و مهندس مشاور حق دارند مصالح مصرفی و کارهای انجام یافته را مورد رسیدگی قرار دهند. اگر مشخصات آنها را مغایر نقشه ها و مشخصات فنی تشخیص دهند، پیمانکار متعهد است مصالح و کارهای معیوب را به **هزینه خود** تعویض نماید. به هر حال، نظارت مهندس ناظر از مسئولیت های پیمانکار نمی کاهد و سلب حق از کارفرما و مهندس مشاور نمی کند.

فصل چهارم

تضمین ، پرداخت ، تحویل کار

(شامل ۹ ماده از ماده ۳۴ تا ۴۲)

ماده 34. تضمین انجام تعهدات

موقع امضای پیمان، برای تضمین انجام تعهدات ناشی از آن، پیمانکار باید ضمانت نامه ای **معادل 5 درصد** مبلغ **اولیه پیمان** صادر شده از طرف بانک مورد قبول کارفرما و طبق نمونه ای که ضمیمه اسناد مناقصه بوده است، تسلیم کارفرما کند. **ضمانتنامه** یاد شده باید تا **یک ماه** پس از تاریخ تحویل موقت موضوع پیمان معتبر باشد. تا هنگامی که تحویل موقت انجام نشده است، پیمانکار **مکلف** است برای تمدید ضمانت نامه یاد شده اقدام نماید. و اگر تا 15 روز پیش از انقضای مدت اعتبار **ضمانتنامه پیمانکار** موجبات تمدید آن را فراهم نکرده است کارفرما حق دارد که مبلغ ضمانتنامه را از بانک ضامن دریافت کند و وجه آن را به جای ضمانتنامه، به رسم **وثیقه** نزد خود نگه دارد. کارفرما تضمین انجام تعهدات را پس از تصویب صورت مجلس تحویل موقت، با توجه به تبصره 1 این ماده آزاد می کند.

تبصره 1. حداکثر تا **یک** ماه بعد از تحویل موقت، آخرین صورت وضعیت موقت طبق ماده 37، بدون منظور داشتن مصالح پای کار تنظیم می شود. هرگاه بر اساس این صورت وضعیت، پیمانکار **بدهکار** نباشد یا جمع بدهی او از **نصف کسور تضمین حسن انجام کار** کمتر باشد ضمانت نامه انجام تعهدات بی درنگ آزاد می شود. ولی هرگاه میزان بدهی پیمانکار، از **نصف کسور تضمین حسن انجام کار** بیشتر باشد، ضمانت نامه انجام تعهدات بر حسب مورد طبق شرایط تعیین شده در ماده 40 یا 52 آزاد می شود.

تبصره 2. در صورتی که تمام یا قسمتی از تضمین انجام تعهدات، به صورت نقد نزد کارفرما باشد، با رعایت مقررات، به جای ضمانت نامه بانکی از انواع دیگر اوراق بهادار استفاده شود، چگونگی گرفتن تضمین و استرداد آن در هر مورد، طبق شرایطی است که در این پیمان برای ضمانتنامه بانکی تعیین شده است.

ماده 35. تضمین حسن انجام کار

مبلغ هر پرداخت به پیمانکار، **معادل 10 درصد** به عنوان تضمین حسن انجام کار کسر و در حساب سپرده نزد کارفرما نگاهداری می شود. نصف این مبلغ پس از تصویب صورت وضعیت قطعی طبق ماده 40 و نصف دیگر پس از تحویل قطعی، با رعایت مواد 42 و 52، مسترد می گردد. **تبصره.** پیمانکار می تواند، وجوه سپرده تضمین حسن انجام کار را طبق دستورالعمل نافذ در زمان ارجاع کار که شماره و تاریخ آن در اسناد و مدارک پیمان درج شده است، دریافت کند.

ه 36. پیش پرداخت

امضای کارفرما موافقت دارد که به منظور تقویت بنیه مالی پیمانکار، مبلغی به عنوان پیش پرداخت به پیمانکار پرداخت نماید. میزان، روش پرداخت و چگونگی واریز پیش پرداخت و دیگر ضوابط آن، بر اساس دستورالعمل مربوط است که در زمان ارجاع کار نافذ بوده و شماره و تاریخ آن در اسناد و مدارک پیمان درج شده است.

نکار در موعد های مقرر در دستورالعمل پیش گفته، برای دریافت هر یک از اقساط پیش پرداخت، درخواست خود را به مهندس مشاور می نویسد. کارفرما پس از تأیید مهندس مشاور، هر قسط پیش پرداخت را در مقابل تضمین تعیین شده در دستورالعمل، بدون اینکه وجوهی از آن کسر شود، پرداخت می نماید. مهلت پرداخت هر قسط پیش پرداخت 20 روز از تاریخ درخواست پیمانکار که به تأیید مهندس مشاور رسیده است، یا 10 روز از تاریخ ارائه تضمین از سوی پیمانکار، هر کدام که بیشتر است، می باشد.

ه 37. پرداخت ها

در پیمانهایی که مشمول تعدیل آحاد بها هستند، پس از تأیید هر صورت وضعیت موقت از سوی کارفرما، پیمانکار صورت وضعیت تعدیل آحاد بهای آن صورت وضعیت را بر اساس آخرین شاخص های اعلام شده محاسبه می نماید و به منظور بررسی و پرداخت به نحوی که در بند الف تعیین شده است، برای مهندس مشاور ارسال می کند.

ر.ه. اگر به هر دلیل و غیر از قصور پیمانکار، تعدیل کارکرد های هر نیمه از سال (سه ماهه اول و دوم و سوم و چهارم) پس از سپری شدن سه ماه از آن نیمه سال، با شاخص های قطعی، پرداخت نشود، طبق بند 9 ماده 30 عمل خواهد شد.

برای پرداخت وجوه دیگری که به موجب اسناد و مدارک پیمان به پیمانکار تعلق می گیرد، مهندس مشاور، ظرف مدت 10 روز از تاریخ دریافت صورت حساب پیمانکار، آن را رسیدگی می کند و به کارفرما تسلیم می نماید تا طبق بند الف برای رسیدگی و پرداخت آن اقدام شود.

ماده 38. پرداخت های ارزی (1)

وقوع هرگاه طبق اسناد و مدارک پیمان پیمانکار برای بعضی از هزینه های اجرایی موضوع پیمان، احتیاج به ارز داشته باشد، بدین ترتیب رفتار می شود.

(ف). اگر در اجرای بند الف ماده 17 برای استخدام متخصصان خارجی در اسناد و مدارک پیمان، پرداخت ارز از سوی کارفرما تعهد شده باشد، کارفرما ارز مورد نیاز را در مقابل پرداخت معادل ریالی آن از سوی پیمانکار، به نرخ رسمی فروش بانک مرکزی ایران در تاریخ پرداخت، در اختیار پیمانکار قرار می دهد، به شرط آنکه قرارداد آنها، قسمتی از حقوق که هیچ گاه نباید از 50 درصد بیشتر باشد، به ارز پیش بینی شده باشد.

(ب). برای تهیه مصالح و تجهیزاتی که در اسناد و مدارک پیمان، پرداخت ارز از سوی کارفرما تعهد شده است و باید از خارج کشور وارد شود و در عملیات موضوع پیمان مصرف گردیده و در کار باقی بماند، پیمانکار باید طبق مشخصات تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان و با توجه به برنامه زمانی تفصیلی، برای تهیه پروفرمای خرید مصالح و تجهیزات مورد بحث، به طوری دست کم دارای 90 روز اعتبار باشد، اقدام نماید. پیمانکار باید با مسئولیت خود، اسناد فروشنده را از لحاظ انطباق مقادیر و مشخصات آنها با اسناد و مدارک پیمان، کنترل نماید، و پس از تأیید، ظرف مدت 20 روز از تاریخ وصول آنها، نظر کارفرما را به پیمانکار ابلاغ نماید. اسناد مربوط به خرید مصالح و تجهیزات پیش گفته باید به نام کارفرما صادر شود. کارفرما بر اساس اسناد تأیید شده به حساب پیمانکار اقدام به گشایش اعتبار می نماید. پیمانکار با نظارت کارفرما، نسبت به ترخیص مصالح و تجهیزات سفارش شده از گمرک، به هزینه خود، اقدام می نماید. پس از آنکه مصالح و تجهیزات یاد شده وارد کارگاه شد و بهای آن به صورت کار یا مصالح و تجهیزات پای کار در صورت وضعیها منظور گردید، پرداخت های قبلی که به صورت اعتبار از طرف کارفرما انجام شده است، از طلب پیمانکار کسر می شود.

ماده 38. پرداخت های ارزی (2)

(ج). اگر در اجرای بند های (الف) و (ب) نرخ تسعیر ارز نسبت به نرخ آن در تاریخ تسلیم پیشنهاد قیمت پیمانکار تغییر کند، در صورت افزایش نرخ ارز، تفاوت نرخ تسعیر ارز به حساب بستانکاری پیمانکار منظور می شود. و در صورت کاهش نرخ ارز به حساب بدهی پیمانکار منظور می گردد.

(د). تعدیل نرخ کارهای موضع بند (ب) در صورت شمول تعدیل به این پیمان، تابع مقررات تعدیل خاص طبق دستورالعمل آحاد بها که در مورد این پیمان نافذ است، می باشد.

(ه). اگر برای خرید ماشین آلات و ابزار خاصی که برای اجرای کار مورد نیاز است و امکان تهیه آنها در داخل نیست و باید خارج از کشور وارد شود، از سوی کارفرما تسهیلات ارزی در اسناد و مدارک پیمان پیش بینی شده باشد، در این مورد، به ترتیب پیش بینی شده عمل می شود. پرداخت هزینه تامین ماشین آلات و ابزار موضوع این بند، به عهده پیمانکار، و مالکیت آنها، متعلق به پیمانکار است.

ده 39. تحویل موقت (1)

پس از آنکه عملیات موضوع پیمان تکمیل گردید و کار آماده بهره برداری شد، پیمانکار از مهندس مشاور تقاضای تحویل موقت می کند نماینده خود را برای عضویت در هیات تحویل معرفی می نماید. مهندس مشاور، به درخواست پیمانکار رسیدگی می کند و در صورت تأیید، ضمن تعیین تاریخ آمادگی کار برای تحویل موقت، تقاضای تشکیل هیات تحویل موقت را از کارفرما می نماید. کارفرما به گونه ای ترتیب کار را فراهم می کند که هیات تحویل، حداکثر در مدت 20 روز از تاریخ آمادگی کار که به تأیید مهندس مشاور رسیده است، در محل کار حاضر شود و برای تحویل موقت اقدام نماید. اگر به نظر مهندس مشاور عملیات موضوع پیمان آماده بهره برداری نباشد، ظرف مدت 7 روز از دریافت تقاضای پیمانکار نواقص و کارهایی را که باید پیش از تحویل موقت تکمیل شود به اطلاع پیمانکار می رساند.

ملاحظات تحویل موقت متشکل است از:

نماینده کارفرما

نماینده مهندس مشاور

نماینده پیمانکار

کارفرما تاریخ و محل تشکیل هیات را به اطلاع مهندس مشاور و پیمانکار می رساند و تا تشکیل هیات، مهندس مشاور، برنامه زمان های آزمایشهایی که برای تحویل کار لازم است تهیه و به پیمانکار ابلاغ می کند تا آن قسمت از وسایل را که تدارک آنها طبق اسناد و مدارک پیمان به عهده اوست برای روز تشکیل هیات در محل کار آماده کند. پیمانکار موظف است که تسهیلات لازم را برای هیات تحویل، فراهم نماید.

مأمورین هیات لازم به تشخیص و با نظر اعضای هیات در محل انجام می شود و نتایج آن در صورت مجلس تحویل موقت درج می گردد. به جهت آزمایشهایی که طبق اسناد و مدارک پیمان هزینه آنها به عهده پیمانکار است، هزینه آزمایشها را کارفرما پرداخت می کند.

گاه هیات تحویل عیب و نقصی در کارها مشاهده نکنند اقدام به تنظیم صورت جلسه تحویل موقت می نماید. و صورت جلسه تحویل موقت را به همراه نتیجه آزمایش های انجام شده، برای کارفرما ارسال می کند و نسخه ای از آن را نیز تا ابلاغ از سوی کارفرما در اختیار پیمانکار قرار می دهد. کارفرما بعد از تأیید، تحویل موقت عملیات موضوع پیمان را به پیمانکار ابلاغ می نماید.

39. تحویل موقت (2)

هیئت تحویل عیب و نقصی در کارها مشاهده **نمایند**، اقدام به تشکیل صورت جلسه تحویل موقت با تعیین مهلتی برای رفع نقص می کند و فهرستی از نقایص و معایب کارها و عملیات ناتمام و آزمایش هایی که نتیجه آن بعداً معلوم می شود را تنظیم و ضمیمه صورت جلسه تحویل موقت می نماید و نسخه ای از آنها را به پیمانکار می دهد. پس از اعلام **رفع نقص** از جانب پیمانکار، مهندس مشاور به اتفاق نماینده کارفرما، دوباره عملیات را بازدید می کند و اگر بر اساس فهرست نقایص تعیین شده، هیچ گونه عیب و ایرادی باقی نمانده باشد، مهندس مشاور، صورت جلسه تحویل موقت و گواهی رفع نقایص و معایب را که به امضای نماینده کارفرما، مهندس مشاور و پیمانکار رسیده است، همراه نتایج آزمایش های خواسته شده برای کارفرما ارسال می کند تا پس از تأیید کارفرما، به پیمانکار ابلاغ می شود. اگر به تشخیص کارفرما حضور نماینده او در بازدید از کار و گواهی رفع نقص ضروری نباشد، به مهندس مشاور نمایندگی می دهد تا به جای نماینده کارفرما اقدام کند.

تاریخ تحویل موقت، تاریخ تشکیل هیات در محل و تحویل کار به کارفرماست. که در صورت مجلس تحویل موقت درج می شود. تاریخ شروع دوره **تضمین**، تاریخ تحویل موقت است. به شرط آنکه هیات تحویل، هیچ گونه نقصی در کار مشاهده نکند یا نقایص در مهلتی که از طرف هیات تعیین شده است رفع می شود. اگر زمانی که پیمانکار صرف، رفع نقایص می کند، بیش از مهلت تعیین شده باشد، تاریخ تحویل موقت، همان تاریخ تشکیل هیات و تحویل کار به کارفرماست، ولی تاریخ شروع دوره تضمین، تاریخ رفع نقص است که به تأیید مهندس مشاور رسیده باشد.

هیات تحویل موقت، **دیر** تر از موعد مقرر (20 روز از تاریخ اعلام آمادگی کار از سوی پیمانکار که به تأیید مهندس مشاور رسیده است) در محل حاضر شود و برای تحویل موقت اقدام نماید، تاریخ تحویل موقت، تاریخ تشکیل هیات در محل و تحویل کار به کارفرماست. در این حالت، اگر هیات نقصی در کار مشاهده نکند یا نقایصی در مهلتی که از سوی هیئت تعیین شده است رفع شود، تاریخ شروع تضمین 20 روز بعد از تاریخ اعلام آمادگی کار از سوی پیمانکار که به تأیید مهندس مشاور رسیده است می باشد، مگر آنکه زمانی که پیمانکار صرف رفع نقص می کند بیش از مهلت تعیین شده باشد که در این صورت، تاریخ شروع دوره تضمین، برابر تاریخ رفع نقص است که به تأیید مهندس مشاور رسیده است منهای مدت تاخیر تشکیل هیات در محل (نسبت به مهلت 20 روز) می باشد. کارفرما باید هزینه های حفظ و نگهداری از کار برای مدت تاخیر در تحویل موقت (نسبت به مهلت 20 روز) را به پیمانکار پرداخت کند.

ماده 39. تحویل موقت (3)

ب. در صورتی که در اسناد و مدارک پیمان، برای تکمیل و تحویل موقت قسمت های مستقلی از کار، زمان های مجزایی پیش بینی شده باشد، یا به نظر کارفرما، بهره برداری از قسمت های مستقلی از کار پیش از تکمیل کل کار مورد نیاز باشد، کارفرما با رعایت این ماده، قسمت های پیش گفته را تحویل موقت گرفته و اقدام های پس از تحویل موقت مانند آزاد نمودن تضمین انجام تعهدات، شروع دوره تضمین، تحویل قطعی، استرداد کسور تضمین حسن انجام کار، را به تناسب آن قسمت از کار که تحویل موقت گردیده است، طبق اسناد و مدارک پیمان، به صورت مستقل انجام می دهد.

ج. اگر با توجه به بند (الف) ماده 29، عملیات موضوع پیمان تا حد 125 درصد مبلغ اولیه پیمان انجام شود، ولی کار های اجرا شده قابل بهره برداری نباشد و پیمانکار برای ادامه کار موافقت نکند، کارفرما طبق ماده 48 به پیمان خاتمه می دهد.

د. در صورتی که عملیات موضوع پیمان طبق این ماده آماده تحویل موقت شود، ولی پیمانکار تقاضای تحویل کار نکند، مهندس مشاور آماده بودن کار برای تحویل موقت را به کارفرما اعلام می نماید تا کارفرما طبق این ماده برای تشکیل هیات و تحویل کار اقدام کند. اگر بعد از 10 روز از تاریخ ابلاغ کارفرما، پیمانکار نماینده خود را برای تحویل موقت معرفی نکند، کارفرما با تامین دلیل به وسیله دادگاه محل، نسبت به تحویل موقت موضوع پیمان، طبق این ماده اقدام می نماید. در این حالت، پیمانکار حق هیچ گونه اعتراضی را در این مورد ندارد.

ماده 39. تحویل موقت (4)

پس از تقاضای پیمانکار برای تحویل موقت، در صورتی که آماده بودن کار برای تحویل موقت مورد تأیید مهندس مشاور باشد ولی تدارکات لازم برای راه اندازی و انجام آزمایش های مورد نیاز مانند آب و برق که باید از سوی کارفرما تامین شود فراهم نباشد، نحوه تحویل موقت و تحویل قطعی و آزاد کردن تضمین های پیمانکار با رعایت حقوق طرفین پیمان طبق نظر هیاتی متشکل از نماینده سازمان برنامه و بودجه، نماینده کارفرما و نماینده پیمانکار می باشد. نظر این هیات قطعی و لازم الاجرا است.

پیمانکار موظف است که پس از تحویل موقت، وسایل، ماشین آلات و ابزار و مصالح اضافی متعلق به خود در محل های تحویلی کارفرما در ظرف مدت مناسبی که مورد قبول مهندس مشاور باشد، از محل های یاد شده خارج کند. به علاوه پیمانکار، باید ظرف مدت معینی که توسط مهندس مشاور تعیین می شود ساختمانها و تاسیسات موقتی را که برای اجرای کار در محل های تحویلی کارفرما ساخته است تخریب یا پیاده کند و مصالح و مواد زائد آن را از محل کار خارج و کارگاه را به هزینه خود تمیز کند. در غیر این صورت کارفرما می تواند برای خارج نمودن آنها به هر نحوی که مقتضی بداند عمل نماید و هزینه های آن را به حساب بدهکاری پیمانکار منظور نماید. در این صورت پیمانکار حق اعتراضی نسبت به اقدام کارفرما و ادعای ضرر و زیان به اموال و دارایی های خود را ندارد.

توجه به این که مالکیت های ساختمان های پیش ساخته و مصالح بازیافتی و قطعات پیش ساخته ساختمانها و تاسیسات تجهیز کارگاه که به وسیله پیمانکار در محل های تحویلی کارفرما نصب یا احداث نموده است، متعلق به پیمانکار است، هرگاه تمام یا قسمتی از این ساختمان ها و تاسیسات موقت پیمانکار مورد احتیاج کارفرما باشد، با توجه به اینکه در این حالت نباید وجهی بابت برچیدن ساختمانها و تاسیسات یاد شده به پیمانکار پرداخت شود، قیمت آن با تراضی طرفین تعیین و به کارفرما فروخته و تحویل می شود.

ه 40. صورت وضعیت قطعی

نکار باید **حداکثر تا یک ماه** از تاریخ تحویل موقت، صورت وضعیت قطعی کارهای انجام شده را بر اساس اسناد و مدارک پیمان، **بدون** منظور نمودن مصالح و تجهیزات پای کار تهیه کند و برای رسیدگی به مهندس مشاور تسلیم نماید. مهندس مشاور صورت وضعیت دریافت شده را رسیدگی نمودن و ظرف مدت **سه ماه** برای تصویب کارفرما ارسال می نماید. کارفرما صورت وضعیت دریافت شده را ظرف مدت **2 ماه** از تاریخ وصول رسیدگی کند و نظر نهایی خود را ضمن ارسال یک نسخه از آن به پیمانکار، اعلام می دارد.

صورتی که پیمانکار، ظرف مهلت تعیین شده، برای تهیه صورت وضعیت قطعی اقدام نکند، با **تایید** کارفرما، مهندس مشاور به هزینه پیمانکار، اقدام تهیه آن می کند و بعد از امضای پیمانکار برای تصویب کارفرما ارسال می دارد. در صورتی که پیمانکار از امضای صورت وضعیت خودداری کند مهندس مشاور بدون امضای پیمانکار، صورت وضعیت را برای کارفرما می فرستد.

حالتی که پیمانکار، صورت وضعیت را قبلاً امضا نموده است اگر اعتراضی نسبت به نظر کارفرما داشته باشد یا در حالتی که صورت وضعیت را قبلاً امضا نکرده است و نسبت به نظر کارفرما اعتراض دارد، اعتراض خود را حداکثر ظرف **یک ماه** از تاریخ وصول وضعیت، با ارائه دلیل و مدرک، یکبار به اطلاع کارفرما می رساند. کارفرما حداکثر ظرف مدت یک ماه از تاریخ وصول نظر پیمانکار، به موارد اعتراض رسیدگی و قبول یا رد آنها را اعلام می نماید.

نکار می تواند برای تعیین تکلیف آن قسمت از اعتراض خود که مورد قبول کارفرما واقع نمی شود، طبق ماده **53** اقدام نماید.

صورتی که پیمانکار ظرف مدت تعیین شده به صورت وضعیت **اعتراض نکند**، صورت وضعیت قطعی از طرف پیمانکار قبول شده تلقی می شود. سایر کارها به ترتیب بالا در صورت وضعیت قطعی منظور می شود، به تنهایی قاطع است و ماخذ تسویه حساب قرار می گیرد، هرچند که بین آنها مقادیری که در صورت وضعیت های موقت منظور گردیده است، اختلاف باشد.

ماه با توجه به صورت وضعیت قطعی تصویب شده و سایر حساب های پیمانکار، پیمانکار بدهکار نباشد، نصف تضمین حسن انجام کار آزاد می شود. **نکته.** در مواردی که طبق مواد **47** یا **48** پس از فسخ یا خاتمه پیمان، اقدام به تهیه صورت وضعیت قطعی می شود، مهلت تهیه صورت وضعیت قطعی، ترتیب از تاریخ صورت برداری یا تاریخ تحویل کارهای انجام شده می باشد.

ه 41. تحویل قطعی

پایان دوره تضمین تعیین شده در ماده 5 موافقت نامه، کارفرما بنا به تقاضای پیمانکار و تأیید مهندس مشاور، اعضای هیات **تحویل قطعی** و تاریخ تشکیل هیات را، به همان گونه که در ماده 39 برای تحویل موقت پیش بینی شده است، معین و به پیمانکار ابلاغ می کند. هیات تحویل قطعی، پس بازدید کارها، هرگاه عیب و نقصی که ناشی از کار پیمانکار باشد مشاهده **نماید** موضوع پیمان را تحویل قطعی می گیرد. و بی درنگ صورت جلسه آن را تنظیم و برای کارفرما ارسال می کند و نسخه ای از آن را تا ابلاغ از سوی کارفرما، به پیمانکار می دهد، و سپس کارفرما با تصویب تحویل قطعی کار را به پیمانکار ابلاغ می نماید.

ره 1. هرگاه هیات تحویل قطعی، عیب و نقصی ناشی از کار پیمانکار مشاهده کند، برای رفع آنها طبق ماده 42 رفتار می شود.

ره 2. اگر پیمانکار در پایان دوره تضمین تعیین شده در ماده 5 موافقت نامه، تقاضای تحویل قطعی کار را **نماید**، مکلف به رفع نواقص ناشی از کار خود که تا تاریخ تقاضای تحویل قطعی بروز کرده است می باشد و تاریخ تقاضای پیمانکار ملاک اقدامات مربوط به تحویل قطعی است.

ره 3. اگر کارفرما با وجود تقاضای پیمانکار، اقدام به اعزام هیات تحویل نکند و این تاخیر **بیش از دو ماه** به طول انجامد و پس از درخواست مجدد پیمانکار و **انقضای یک ماه از** تاریخ تقاضای مجدد کارفرما در این زمینه اقدامی نکند، عملیات موضوع پیمان تحویل قطعی شده تلقی می گردد. باید اقدامات پس از تحویل قطعی در مورد آن انجام شود.

42. مسئولیت های دوره تضمین

در دوره تضمین، معایب و نواقصی در کار ببیند که ناشی از کار پیمانکار باشد، پیمانکار **مکلف** است که آن معایب و نواقص را به هزینه خود رفع کند. برای این منظور، کارفرما مراتب را با ذکر معایب و نواقص و محل آنها به پیمانکار ابلاغ می کند و پیمانکار باید حداکثر **15** روز پس از ابلاغ کارفرما، شروع به رفع معایب و نواقص می کند و آنها را طی مدتی که مورد قبول کارفرماست، رفع نماید.

پیمانکار در انجام این تعهد قصور ورزد یا مسامحه کند، کارفرما حق دارد آن معایب را خودش یا به ترتیبی که مقتضی بداند رفع نماید و هزینه آن را به اضافه **15** درصد، از محل تضمین پیمانکار یا هر نوع مطالبات و سپرده ای که پیمانکار نزد او دارد، برداشت نماید. هزینه های حفاظت، نگهداری و بهره برداری کارهای تحویل موقت شده در **دوره تضمین** به عهده کارفرماست.

فصل پنجم

حوادث قهري ، فسخ ، ختم ، تعليق ، هزينه تسريع ، خسارت تاخير ، تسويه حساب ، حل اختلاف

(شامل ۱۲ ماده از ماده ۴۳ تا ۵۴)

43. بروز حوادث قهری

ب، اعم از اعلام شده یا نشده، انقلاب ها و اعتصاب های عمومی، شیوع بیماری های واگیر دار، زلزله، سیل، و طغیان های غیر عادی، آتش سوزی های دامنه دار و مهار نشدنی، طوفان، و حوادث مشابه خارج از کنترل دو طرف پیمان که در منطقه اجرای کار وقوع یابد و ادامه کار را برای پیمانکار ناممکن سازد جزء حوادث قهری به شمار می آید و در صورت بروز آنها، به ترتیب زیر عمل می شود. در بروز حوادث قهری، هیچ یک از دو طرف مسئول خسارت های وارده به طرف دیگر در اثر این حوادث نیست.

(ب). پیمانکار موظف است، که حداکثر کوشش خود را برای حفاظت از کارهای اجرا شده که در وضعیت قهری رها کردن آنها منجر به زیان جدی می شود و انتقال مصالح و تجهیزات پای کار به محل های مطمئن و ایمن، به کار برد. کارفرما نیز باید تمام امکانات موجود خود را در محل، در حد امکان، برای تسریع در این امر، در اختیار پیمانکار قرار دهد.

در مورد خسارت های وارد شده به کار های موضوع پیمان، تاسیسات و ساختمان های موقت، ماشین آلات و ابزار و وسائل پیمانکار به شرح زیر عمل می شود.

رگه خسارت های وارد شده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه موضوع بند (ج) ماده 21 باشد برای جبران آن، طبق همان ماده اقدام می شود. گگر خسارت های وارد شده به کارهای موضوع پیمان، مشمول بیمه موضوع بند (ج) ماده 21 نیست یا میزان آنها برای جبران خسارتها کافی نباشد جبران خسارت به عهده کارفرماست.

جبران خسارت های وارد شده به ساختمانها و تاسیسات موقت، ماشین آلات و ابزار و وسایل پیمانکار، با توجه به بند (د) ماده 21، به عهده پیمانکار است.

ر از جبران خسارت های یاد شده، در بند های (ب-1) و (ب-2)، اعاده کارها به صورت پیش از وقوع حادثه است. پس از رفع وضعیت قهری، اگر کارفرما اعاده کارها را به حالت پیش از وقوع حادثه لازم و میسر بداند، پیمانکار مکلف است که اجرای کارها را بی درنگ آغاز نماید. در ایرو صورت، تمدید مدت مناسبی برای اعاده کارها به وضع اول، از سوی پیمانکار پیشنهاد می شود که پس از رسیدگی و تأیید مهندس مشاور و تصویب کارفرما، به پیمانکار ابلاغ می گردد.

اگر کارفرما ادامه کارها به وضع اولیه را ضروری تشخیص ندهد، یا اگر وضعیت قهری بیش از شش ماه ادامه یابد، بدون رعایت بند (د) ماده 48 طبق ماده 48، به پیمان خاتمه می دهد.

رما هزینه توقف کار پیمانکار را برای مدت مازاد بر یک ماه، طبق بند های (ب) و (ج) ماده 49 پرداخت می کند.

ماده 44. ممنوعیت قانونی

پیمانکار اعلام می کند که در موقع عقد پیمان، مشمول قانون منع مداخله، مصوب بیست و دوم دی ماه هزار و سیصد و هفت نیست و در صورتی که خلاف آن برای کارفرما محرز شود، پیمان فسخ و طبق ماده 47 رفتار می شود.

مرگه ضمن انجام کار تحویل موقت، پیمانکار، به علل زیر مشمول قانون پیش گفته می شود :

(الف). تغییراتی که در صاحبان سهام، مدیر یا بازرسان شرکت پیمانکار پیش آید.

(ب). تغییراتی که در دستگاه های دولت یا کارفرما پیش آید.

در حالت الف پیمان فسخ و طبق ماده 47 رفتار می شود. در حالت ب به محض وقوع منع قانونی، پیمانکار مکلف است که مراتب را به کارفرما اعلام کند و در صورتی که منع قانونی رفع نشود کارفرما به پیمان خاتمه می دهد و طبق ماده 48 با پیمانکار عمل می شود. اگر پیمانکار مراتب را به موقع به کارفرما اعلام نکند پیمان فسخ و طبق ماده 47 رفتار می شود.

ماده 45. حقوق انحصاری ثبت شده

(الف). پیمانکار، کارفرما را در مقابل تمام دعاوی، خسارتها و مطالبات مربوط به نقض احتمالی حقوق ثبت شده، تالیفات، علائم یا نام های تجاری و دیگر حقوق حمایت شده که در اجرای موضوع پیمان ایجاد شود، مصون می دارد.

(ب). کارفرما تأیید می کند که مفاد اسناد و مدارک پیمان به گونه ای نیست که موجب نقض حقوق حمایت شده شود. در صورتی که برای پیمانکار معلوم شود که رعایت اسناد و مدارک پیمان ناگزیر در مواردی موجب نقض حقوق حمایت شده می گردد، باید پیش از هر نوع اقدام در مورد آنها، مراتب را به مهندس مشاور اعلام نماید تا کارفرما نسبت به ایجاد تغییرات لازم، به گونه ای که نقض حقوق حمایت شده برطرف شود، اقدام نماید و نتیجه را به پیمانکار ابلاغ نماید.

ماده 46. موارد فسخ پیمان

- (ب). کارفرما می تواند در صورت تحقق هر یک از موارد زیر پیمان را طبق ماده 47 فسخ نماید :
- تاخیر در تحویل گرفتن کارگاه برای شروع عملیات موضوع پیمان، بیش از نصف مدت تعیین شده در بند (ب) ماده 28.
- تاخیر در ارائه برنامه زمانی تفصیلی به مدت بیش از نصف مهلت تعیین شده برای تسلیم آن.
- تاخیر در تجهیز کارگاه برای شروع عملیات موضوع پیمان، بیش از نصف مدت تعیین شده در بند (ج) ماده 4 موافقت نامه. فسخ پیمان در این حالت، در صورتی مجاز است که کارفرما قسمتی از پیش پرداخت را که باید بعد از تحویل کارگاه پرداخت نماید، پرداخت کرده باشد.
- تاخیر در شروع عملیات موضوع پیمان، بیش از یک دهم مدت اولیه پیمان یا دو ماه، هر کدام که کمتر است.
- تاخیر در اتمام هر یک از کارهای پیش بینی شده در برنامه تفصیلی، بیش از نصف مدت تعیین شده برای آن کار با توجه به ماده 30.
- تاخیر در اتمام به مدت بیش از یک چهارم مدت پیمان با توجه به ماده 30.
- عدم شروع کار پس از رفع وضعیت قهری موضوع ماده 43 و ابلاغ شروع کار از سوی کارفرما.
- بدون سرپرست گذاشتن کارگاه یا تعطیل کردن کار، بدون اجازه کارفرما، بیش از 15 روز
- عدم انجام دستور مهندس مشاور برای اصلاح کارهای انجام شده معیوب، طبق بند (د) ماده 32.
1. انحلال شرکت پیمانکار
1. ورشکستگی پیمانکار یا توقیف ماشین آلات و اموال پیمانکار از سوی محاکم قضایی، به گونه ای که موجب توقف یا کندی پیشرفت کار شود.
1. تاخیر بیش از یک ماه در پرداخت دستمزد کارگران، طبق بند (و) ماده 17.
1. هرگاه ثابت شود که پیمانکار برای تحصیل پیمان یا اجرای آن به عوامل کارفرما حق العمل، پاداش یا هدایایی داده است، یا آنها و یا واسطه های آنها را در منافع خود سهم کرده است.
- (ب). در صورت احراز موارد زیر، کارفرما پیمان را فسخ می کند:
- (ب). واگذاری پیمان به شخص ثالث
- (ب). پیمانکار مشمول ممنوعیت قانونی ماده 44 گردد، به استثنای حالت پیش بینی شده در بند (ب) آن، برای شمول ماده 48.

47. اقدامات فسخ پیمان (1)

در صورتی که به علت بروز یک یا چند مورد از حالت های درج شده در ماده 46، کارفرما پیمان را مشمول فسخ تشخیص دهد، نظر خود را با ذکر مواردی که به استناد آنها پیمانکار را مشمول فسخ می داند، به پیمانکار ابلاغ می کند.

کار مکلف است که در مدت 10 روز از تاریخ ابلاغ کارفرما، در صورتی که دلایلی حاکی از عدم انطباق نظر کارفرما با موارد اعلام شده داشته باشد مراتب را به اطلاع کارفرما برساند. اگر ظرف مدت تعیین شده، پاسخی از سوی پیمانکار نرسد یا کارفرما دلایل اقامه شده را مردود بداند، کارفرما پیمان را به پیمانکار ابلاغ می کند و بدون احتیاج به انجام دادن تشریفات قضایی، به ترتیب مفاد این ماده، عمل می نماید.

در صورتی که تصمیم کارفرما برای فسخ پیمان به استناد موارد درج شده در بند الف ماده 46 باشد، موضوع فسخ پیمان باید بدو به وسیله هیاتی متشکل سه نفر به انتخاب وزیر یا بالاترین مقام سازمان کارفرما (در مورد سازمانهایی که تابع هیچ یک از وزارت خانه ها نیستند) بررسی و تأیید شود و موافقت وزیر یا بالاترین مقام سازمان کارفرما قرار گیرد و سپس به پیمانکاران ابلاغ شود.

کارفرما تضمین انجام تعهدات و تضمین حسن انجام کار **کسر شده** را ضبط و به حساب خزانه واریز می کند و بی درنگ کارگاه و تاسیسات ساختمان های موقت، مصالح و تجهیزات، ماشین آلات و ابزار و تمام تدارکات موجود در آن را در اختیار می گیرد و برای حفاظت آن اقدام لازم معمول می دارد. سپس بی درنگ از پیمانکار دعوت می کند که ظرف **یک هفته** نماینده ای برای صورت برداری و صورت مجلس کارهای انجام شده تمام مصالح و تجهیزات، ماشین آلات و ابزار و تدارکات دیگری که در کارگاه موجود است معرفی نماید. هرگاه پیمانکار از معرفی نماینده ظرف مدت تعیین شده خودداری نماید یا نماینده معرفی شده از جانب او در موعد مقرر برای صورت برداری **حاضر نشود**، کارفرما به منظور تامین دلیل با حضور نماینده **دادگاه محل**، برای صورت برداری اقدام می نماید و پیمانکار حق هیچ گونه اعتراضی در این مورد ندارد. پس از صورت برداری، پیمانکار بی درنگ، طبق ماده 40 اقدام به تهیه صورت وضعیت قطعی از کارهای انجام شده می کند.

ماده 47. اقدامات فسخ پیمان (2)

ج. کارفرما تاسیسات و ساختمان های موقت را که در کارگاه احداث شده و برای ادامه کار مورد نیاز است، در اختیار می گیرد و بهای آن را برابر ارزش مصالح و تجهیزات بازیافتی که با توافق دو طرف تعیین می شود با توجه به اینکه در این موارد نباید وجهی بابت برچیدن کارگاه به پیمانکار پرداخت شود، به حساب طلب پیمانکار منظور می کند. اگر تاسیسات و ساختمان های پیش گفته در خارج از محل های تحویلی کارفرما ایجاد شده باشد، کارفرما بهای اجاره آنها را با توافق دو طرف تعیین می شود، برای مدتی که به منظور تکمیل کار در اختیار خواهد داشت به پیمانکار پرداخت می کند.

د. کارفرما می تواند ماشین آلات و ابزار و وسایل متعلق به پیمانکار را که در کارگاه که موجود است و به تشخیص خود برای اتمام کار مورد نیاز بداند، برای مدت مناسبی که برای جایگزین کردن آنها با ماشین آلات دیگر لازم است در اختیار بگیرد و هزینه اجاره آنها را که با توافق دو طرف تعیین می شود، به حساب طلب پیمانکار منظور نماید. کارفرما نمی تواند بدون موافقت پیمانکار ماشین آلات او را بیش از مدت های تعیین شده در زیر اجاره خود بگیرد.

ه. در مورد ماشین آلات ثابت مانند دستگاه مرکزی بتن، کارخانه آسفالت و ماشین آلات خاصی که نام آنها در شرایط خصوصی پیمان پیش بینی شده است، برابر مدتی که از رابطه زیر به دست می آید.

مدت اولیه پیمان × (مبلغ صورت وضعیت قطعی) + 3 ماه = مدت اختیار کارفرما برای اجاره

و. در مورد سایر ماشین آلات، برابر ده ماه. اگر پیمانکار به کارفرما بدهکار باشد، کارفرما به میزان طلب خود، اقلامی از ماشین آلات و ابزار و وسائل پیمانکار را که توسط کارشناس یا کارشناسان منتخب طرفین ارزیابی می شود در اختیار می گیرد و با رعایت قوانین جاری کشور، به تملک قطعی خود در می آورد.

ز. کارفرما از مصالح و تجهیزات پای کار آنچه طبق مشخصات بوده و برای اجرای پیمان تهیه شده است قبول می کند و بهای آن را بر اساس نرخ متعارف روز در تاریخ خرید که مورد توافق دو طرف باشد به حساب طلب پیمانکار منظور می نماید.

ماده 47. اقدامات فسخ پیمان (3)

و). پیمانکار با دریافت ابلاغ فسخ پیمان، بی درنگ فهرست مصالح سفارش شده برای اجرای کار را همراه با شرایط خرید آنها برای کارفرما ارسال می نماید. کارفرما تا 10 روز از دریافت فهرست پیش گفته اقلامی از مصالح و تجهیزات سفارش شده را که مورد نیاز تشخیص می دهد به پیمانکار اعلام می نماید تا پیمانکار قرارداد خرید آنها را به کارفرما منتقل نماید. مبالغی که بابت خرید این مصالح و تجهیزات از سوی پیمانکار تادیه شده است، در مقابل تسلیم اسناد و مدارک آن به حساب طلب پیمانکار منظور می گردد و تادیه بقیه بهای خرید و هر نوع تعهد مربوط به آنها به عهده کارفرما خواهد بود.

ز). هرگاه پیمانکار ظرف دو هفته از تاریخ ابلاغ کارفرما، به منظور توافق در اجرای بند های (ج) و (د) و (ه) حاضر نشود یا توافق بین طرفین حاصل نگردد، کارفرما یک یا چند کارشناس رسمی دادگستری انتخاب می نماید. نظر این کارشناس یا کارشناسان برای طرفین قطعی است و حق الزحمه آنان را کارفرما می پردازد و به حساب بدهی پیمانکار منظور می کند.

ح). پیمانکار مکلف است که مازاد مصالح و تجهیزات و دیگر تدارکات خود را که در محل های تحویلی کارفرما باقی مانده است، حداکثر ظرف 3 ماه از تاریخ ابلاغ کارفرما، از محل های یاد شده خارج کند. در غیر اینصورت کارفرما می تواند برای خارج کردن آنها به هر نحو که مقتضی بداند عمل نماید و هزینه های آن را به حساب بدهکاری های پیمانکار منظور دارد.

ط). از تاریخ ابلاغ فسخ پیمان تا تاریخی که صورت برداری ها و ارزیابی طبق این ماده پایان می یابد، نصف هزینه های مربوط به نگهداری و حفاظت کارگاه به عهده کارفرما و نصف دیگر به عهده پیمانکار است. این مدت نباید از سه ماه بیشتر شود، در غیر این صورت هزینه های مربوط به نگهداری و حفاظت کارگاه برای ایام بیش از سه ماه به عهده کارفرماست.

ماده 48. خاتمه پیمان

هرگاه پیش از اتمام کارهای موضوع پیمان، کارفرما بدون آنکه تقصیری متوجه پیمانکار باشد، بنا به مصلحت خود یا علل دیگر، تصمیم به خاتمه دادن پیمان بگیرد، خاتمه پیمان را با تعیین تاریخ آماده کردن کارگاه برای تحویل، که نباید بیشتر از 15 رز باشد به پیمانکار ابلاغ می کند. کارفرما کارهایی را که ناتمام ماندن آنها موجب بروز خطر یا زیان مسلم است در این ابلاغ تعیین می کند و مهلت بیشتری به پیمانکار می دهد تا پیمانکار بتواند در آن مهلت، این گونه کارها را تکمیل کند و کارگاه را آماده تحویل نماید.

اقدامات بعد از خاتمه دادن پیمان به شرح زیر است :

(الف). کارفرما آن قسمت از کارها را که ناتمام است، طبق مقررات درج شده در ماده 41 تحویل قطعی و آن قسمت را که پایان یافته است طبق مقررات تعیین شده در ماده 39 تحویل موقت می گیرد. اگر معایبی در مورد کارهای ناتمام مشاهده شود، پیمانکار مکلف است، به هزینه خود، مدت مناسبی که با توافق کارفرما تعیین می شود رفع عیب نماید و سپس تحویل قطعی دهد. در صورتی که پیمانکار در مهلت مقرر رفع نقص نکند، کارفرما طبق بند (د) ماده 32 اقدام به رفع نقص می نماید. تا حدی که مورد لزوم و درخواست کارفرماست، پیمانکار باید نقشه ها کاتولوگ ها، قرارداد های با پیمانکاران جزء و سایر مدارک اجرای کار را تحویل کارفرما دهد.

(ب). صورت وضعیت کارهای انجام شده، طبق ماده 40 تهیه می شود.

(ج). در مورد مصالح و تجهیزات موجود و سفارش شده، به شرح زیر اقدام می شود :

1). مصالح و تجهیزات موجود در کارگاه که طبق مشخصات فنی بوده و برای اجرای موضوع پیمان تهیه شده است، اندازه گیری بهای آنرا بر اساس نرخ متعارف روز در تاریخ خرید، که مورد توافق دو طرف باشد، در صورت وضعیت قطعی منظور می شود.

2). پیمانکار با دریافت ابلاغ خاتمه پیمان، بی درنگ فهرست مصالح و تجهیزات سفارش شده برای اجرای کار را همراه با شرایط خرید آن برای کارفرما ارسال می نماید. کارفرما تا 10 روز از دریافت فهرست پیش گفته، اقلامی از مصالح و تجهیزات سفارش شده را که مورد نیاز تشخیص می دهد به پیمانکار اعلام می کند تا پیمانکار قرارداد خرید آنها را به کارفرما منتقل نماید. مبالغی که بابت خرید این مصالح و تجهیزات از سوی پیمانکار تادیه شده است، در مقابل تسلیم اسناد و مدارک آن به حساب طلب پیمانکار منظور می گردد و تادیه بقیه ی بهای خرید و هر نوع تعهد مربوط به آنها به عهده کارفرما خواهد بود.

3). پیمانکار باید بی درنگ پس از دریافت ابلاغ خاتمه پیمان، تمام قرارداد های خود را با پیمانکاران جزء و اشخاص ثالث را خاتمه دهد. خاتمه قرارداد های خرید مصالح و تجهیزاتی که مورد نیاز کارفرما نیست پس از اعلام نظر کارفرما طبق بند 2، انجام شود.

ماده 48. خاتمه پیمان

د). در صورتیکه پیمانکار به منظور اجرای موضوع پیمان، در مقابل اشخاص ثالث تعهداتی کرده است و در اثر خاتمه دادن به پیمان ملزم به پرداخت هزینه و خسارتهایی به آن اشخاص گردد، این هزینه ها و خسارتها، پس از رسیدگی و تأیید کارفرما به حساب بستانکاری پیمانکار منظور می گردد.

ه). کارفرما تاسیسات و ساختمان های موقتی را که در کارگاه احداث شده است، در اختیار می گیرد. بهای این تاسیسات و ساختمانها با در نظر گرفتن پرداختهایی که قبلاً به پیمانکار شده است، با توافق دو طرف تعیین می شود و به حساب طلب پیمانکار منظور می گردد و بابت آن وجهی به عنوان برچیدن کارگاه پرداخت نمی شود. اگر تاسیسات و ساختمان های پیش گفته در خارج از محل های تحویلی کارفرما ایجاد شده باشد، کارفرما بهای اجاره آنها را با توافق دو طرف تعیین می شود، برای مدتی که به منظور تکمیل کار در اختیار داشت به پیمانکار پرداخت می کند.

و). پیمانکار مکلف است که مازاد مصالح و تجهیزات و دیگر تدارکات خود را که در محل های تحویلی کارفرما باقی مانده است، حداکثر ظرف مدت 3 ماه از تاریخ ابلاغ کارفرما، از محل های یاد شده خارج کند. در غیر این صورت، کارفرما می تواند برای خارج کردن آنها به نحوی که مقتضی بداند عمل نماید و هزینه های آن را به حساب بدهی پیمانکار منظور کند در این صورت پیمانکار نمی تواند نسبت به ضرر و زیان وارد شده به اموال و دارایی های خود دعوایی مطرح نماید.

- ز). در مورد تضمین های پیمانکار، به ترتیب زیر عمل می شود :
1. تضمین انجام تعهدات پیمان، طبق روش تعیین شده در تبصره 1 ماده 34 آزاد می شود، با این تفاوت که آخرین صورت وضعیت موقت موضوع تبصره پیش گفته حداکثر تا یک ماه پس از تحویل کار، اعم از قسمت تحویل موقت شده و تحویل قطعی شده، با احتساب مصالح پای کار تهیه می شود.
 2. تضمین حسن انجام کار قسمت تحویل موقت شده و قسمت تحویل قطعی شده، هر یک جداگانه طبق ماده 35 آزاد می

ماده 49. تعلیق

الف). کارفرما می تواند در مدت پیمان، اجرای کار را برای یک بار و حداکثر سه ماه معلق کند، در این صورت باید مراتب را با تعیین تاریخ شروع تعلیق به پیمانکار اطلاع دهد. در مدت تعلیق، پیمانکار مکلف است که تمام کارهای انجام شده، مصالح و تجهیزات پای کار، تاسیسات و ساختمان های موقت را بر اساس پیمان به طور شایسته، حفاظت و حراست کند.

ب). کارفرما هزینه های بالاسری پیمانکار را در دوران تعلیق به میزان تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان، تعیین هزینه های یاد شده، به توافق طرفین در زمان ابلاغ تعلیق موکول شده باشد، کارفرما در مورد میزان آن با پیمانکار توافق می نماید. در صورتی که در اسناد و مدارک پیمان، هیچ نوع پیش بینی برای پرداخت هزینه های بالاسری پیمانکار در دوره تعلیق نشده باشد، کارفرما ماهانه مبلغی معادل 10 درصد متوسط کارکرد فرضی ماهانه را به پیمانکار می پردازد. اگر به دستور کارفرما، قسمتی از کار متوقف شود، بابت هزینه های پیش گفته در مدت تعلیق، ماهانه مبلغی معادل 10 درصد متوسط کارکرد فرضی ماهانه، به تناسب مبلغ کار متوقف شده، به پیمانکار پرداخت می شود. برای تعیین هزینه تعلیق، کسر ماه به تناسب محاسبه می شود.

تبصره. در صورتیکه پیش از آغاز عملیات موضوع پیمان، تعلیق پیمان از سوی کارفرما ابلاغ شود، 80 درصد هزینه تعلیق محاسبه شده طبق این بند، به پیمانکار پرداخت می شود.

ج). کارفرما و پیمانکار در مورد ماشین آلاتی که پیمانکار مایل است در مدت تعلیق از کارگاه خارج نماید، بدون پرداخت هیچ نوع هزینه ای، توافق می کنند. اجاره مربوط به دوران توقف آن تعداد از ماشین آلات که در کارگاه باقی می ماند، بر اساس توافق طرفین به پیمانکار پرداخت می شود.

د). در صورتی که تعلیق پیش از سه ماه ضروری باشد، کارفرما می تواند با موافقت پیمانکار، مدت تعلیق را برای یک بار و حداکثر 3 ماه، با شرایط پیش گفته افزایش دهد. در صورت عدم موافقت پیمانکار با تعلیق بیش از 3 ماه پیمان خاتمه یافته و طبق ماده 48 عمل می شود.

ه). هرگاه عوامل موجب تعلیق کار برطرف شود، کارفرما با تعیین مهلتی برای پیمانکار به منظور آماده نمودن کارگاه، تاریخ شروع مجدد کار را به پیمانکار ابلاغ می کند.

50. هزینه تسریع کار، خسارت تاخیر کار

- (الف). اگر در مقابل پیش از موعد اتمام کار، در اسناد و مدارک پیمان، پرداخت هزینه تسریع کار به پیمانکار، پیش بینی شده باشد و پیمانکار پیش سپری شدن مدت پیمان، عملیات موضوع پیمان را تکمیل کند و آماده تحویل نماید، پیمانکار محق به دریافت هزینه تسریع طبق شرایط پیش بینی شده می باشد.
- (ب). در پایان کار، در صورتی که مدت انجام کار، بیش از مدت اولیه پیمان به علاوه مدت های تمدید شده پیمان باشد، مهندس مشاور با رعایت ماده 30 و رسیدگی به دلایل پیمانکار، مدت تاخیر غیر مجاز را تعیین می کند، تا پس از تصویب کارفرما، به شرح زیر، ملاک محاسبه خسارت تاخیر قرار گیرد.
1. هرگاه جمع مدت تاخیر غیر مجاز از یک دهم مدت پیمان بیشتر نشود، برای هر روز تاخیر، یک دو هزارم مبلغ باقیمانده کار که در اجرای تاخیر شده است.
 2. هرگاه جمع مدت تاخیر غیر مجاز از یک دهم مدت پیمان بیشتر شود، تا یک دهم مدت پیمان طبق بند 1 و برای مازاد بر آن تا یک چهارم مدت پیمان، برای هر روز تاخیر یک هزارم مبلغ باقیمانده کار که در اجرای آن تاخیر شده است.
 3. هرگاه جمع مدت تاخیر غیر مجاز از یک چهارم مدت پیمان بیشتر شود ولی پیمان ادامه یابد، مجموع خسارت های تاخیر قابل دریافت از پیمانکار نمی تواند از جمع خسارت محاسبه شده بر پایه بند (2) بیشتر شود و مدت اضافه بر یک چهارم مدت پیمان، برای ادامه و انجام کار بدون دریافت خسارت منظور می شود.
 4. مبلغ باقی مانده کار که در اجرای آن تاخیر شده است، عبارت است از مبلغ پیمان، منهای مبلغ صورت وضعیت مربوط به کار های انجام یافته تا آخرین روز مدت پیمان.
 5. در صورتیکه پیمان، طبق ماده 46 فسخ شود، یا طبق ماده 48، به پیمان خاتمه داده شود، تاخیر کار نسبت به برنامه تفصیلی با رعایت ماده 47 بررسی شده، میزان مجاز و غیر مجاز آن تعیین می شود بابت تاخیر غیر مجاز پیمانکار، طبق مفاد این بند، پرداخت خسارت تاخیر به پیمانکار تعیین می گیرد. در این حالت، مبلغ باقی مانده کار که در اجرای آن تاخیر شده، عبارت است از مبلغ کارهایی که طبق برنامه زمان تفصیلی و با در نظر گرفتن تاخیر مجاز پیمانکار باید تا تاریخ فسخ یا خاتمه پیمان انجام می شد منهای مبلغ کار انجام شده.
 6. در مواردی که اخذ خسارت تاخیر بیش از ارقام درج شده در این ماده ضروری می باشد و در اسناد و مدارک پیمان، میزان آن پیش بینی نشده باشد، خسارت تاخیر را بر اساس آن محاسبه می کنند.

ماده 51. صورت حساب نهایی

صورت حساب نهایی پیمان که ظرف مدت 3 ماه از تاریخ تصویب صورت وضعیت قطعی توسط کارفرما تهیه می شود، عبارت است از مبلغ صورت وضعیت قطعی که طبق ماده 40 تهیه و تصویب میشود و مبلغی که بر اساس اسناد و مدارک پیمان به مبلغ بالا اضافه یا از آن کسر می گردد، مانند وجوه ناشی از تعدیل احاد بها، بهای مصالح، تجهیزات، ماشین آلات تحویلی کارفرما به پیمانکار، مبلغ جبران خسارت یا جریمه های رسیدگی قطعی شده.

صورت حساب نهایی تهیه شده توسط کارفرما در صورتی که مورد قبول پیمانکار باشد، توسط کارفرما و پیمانکار امضا می شود. اگر پیمانکار به صورت حساب نهایی تهیه شده توسط کارفرما معترض باشد و آن را امضا نکند، باید ظرف یک ماه، نظر خود را با مدارک کافی به کارفرما بنویسد و گرنه صورت حساب نهایی از طرف پیمانکار پذیرفته شده تلقی میشود.

صورت حساب نهایی تأیید شده به شرح بالا که ملاک تسویه حساب پیمانکار طبق ماده 52 قرار می گیرد، برای دو طرف پیمان قطعی است و گرنه هر گونه اعتراضی و ادعایی در مورد آن بی تاثیر می باشد. در صورتی که پیمانکار نسبت به صورت حساب نهایی تهیه شده توسط کارفرما معترض باشد و اعتراض خود را در مهلت تعیین شده اعلام کند و اعتراض او مورد پذیرش کارفرما قرار نگیرد، پیمانکار می تواند برای حل مسئله، طبق ماده 53 اقدام نماید.

بصره 1. در صورتی که به علت تاخیر در رسیدگی آخرین صورت وضعیت موقت یا صورت وضعیت قطعی یا تاخیر در تهیه صورت حساب نهایی هزینه های اضافی بابت تمدید ضمانت نامه های پیمانکار ایجاد شود، کارفرما این هزینه های اضافی را که از سوی پیمانکار تامین شده است، به پرداخت می کند و اگر مدت تاخیر در آزاد کردن هر یک از تضمینها از 3 ماه بیشتر شود، کارفرما تضمین مربوط را آزاد می نماید.

بصره 2. هر گاه بر اساس صورت وضعیت قطعی، معلوم شود که در آخرین صورت وضعیت موقت، پیمانکار بدهکار نبوده یا بدهی او کمتر از نصف کسور تضمین حسن انجام کار بوده است یا طبق صورت حساب نهایی، مشخص شود که در زمان تصویب صورت وضعیت قطعی پیمانکار بدهکار نبوده است، کارفرما باید بی درنگ تضمین آزاد نشده مربوط به هر یک از مدارک یاد شده را آزاد کرده و هزینه تمدید آنها را از سوی پیمانکار تامین شده است، برای مدتی که در آزاد نمودن آنها تاخیر ایجاد کرده، پرداخت کند.

52. تسویه حساب

الف). هرگاه بر اساس صورت حساب نهایی که به شرح ماده 51 تهیه شده است، پیمانکار بستانکار شود، طلب او حداکثر در مدت یک ماه از تاریخ امضای صورت حساب نهایی یا اعلام کارفرما پرداخت می گردد و به غیر از نصف تضمین حسن انجام کار، که تا تحویل قطعی باید نزد کارفرما باقی بماند، دیگر تضمین های پیمانکار، از هر نوع که باشد، بی درنگ آزاد می شود.

ب). هرگاه بر اساس صورت حساب نهایی، پیمانکار بدهکار شود، مکلف است که در مدت یک ماه از تاریخ انقضای صورت حساب نهایی یا اعلام کارفرما، به شرح بالا طلب کارفرما را پردازد و اگر از این پرداخت استنکاف ورزد یا تاخیر ورزد، کارفرما حق دارد، بدون انجام تشریفات قضایی، طلب خود را از محل سپرده ها و تضمین های پیمانکار (در صورتی که طبق ماده 47 ضبط نشده باشد) وصول نماید و اگر مبالغ این تضمینها تکافو ننماید، با رعایت قوانین جاری کشور از دیگر داراییهای او وصل کند.

هرگاه پیمانکار در مهلت مقرر بالا، طلب کارفرما را پرداخت کند، به غیر از نصف کسور تضمین حسن انجام کار، که تا تحویل قطعی نزد کارفرما باقی می ماند، بقیه ضمانت نامه ها و سپرده های او، به هر عنوان که باشد، بی درنگ آزاد می شود.

ماده 53. حل اختلاف

الف). هرگاه در اجرا یا تفسیر مفاد پیمان بین دو طرف اختلاف نظر پیش آید، دو طرف می توانند برای حل سریع آن، قبل از درخواست ارجاع موضوع یا موضوعات مورد اختلاف به داوری طبق بند (ج) بر حسب مورد، به روش تعیین شده در بند های 1 و 2 عمل نمایند.

1. در مورد مسائل ناشی از برداشت متفاوت دو طرف از متون بخش نامه هایی که به استناد ماده 23 قانون برنامه و بودجه از سوی سازمان برنامه و بودجه ابلاغ شده است، هر یک از دو طرف از سازمان برنامه و بودجه چگونگی اجرای بخشنامه مربوطه را استعلام نماید و دو طرف طبق نظری که از سوی سازمان برنامه و بودجه اعلام می شود، عمل کنند.

2. در مورد اختلاف نظرهایی که خارج از شمول بند 1 است، رسیدگی و اعلام نظر دوباره آنها به کارشناس یا هیات کارشناسی منتخب دو طرف واگذار شود و دو طرف طبق نظری که از سوی کارشناس یا هیات کارشناسی، در چارچوب پیمان و قوانین و مقررات مربوط اعلام می گردد، عمل کنند.

ب). در صورتی که دو طرف در انتخاب کارشناس یا هیات کارشناسی موضوع بند 2، به توافق نرسند یا نظر اعلام شده طبق بند های 1 و 2، مورد قبول هر یک از دو طرف نباشد، برای حل اختلاف، طبق بند (ج) اقدام میگردد.

ج). هرگاه در اجرا یا تفسیر مفاد پیمان دو طرف اختلاف نظر پیش آید، هر یک از طرفها می تواند درخواست ارجاع موضوع یا موضوعات مورد اختلاف به داوری را به رئیس سازمان برنامه و بودجه ارائه نماید.

بصره 1. چنانچه رئیس سازمان یاد شده با تقاضای مورد اشاره موافقت نمود، مرجع حل اختلاف شورای عالی فنی خواهد بود.

بصره. رسیدگی و اعلام نظر شورای عالی فنی، در چارچوب پیمان و قوانین و مقررات مربوط انجام می شود. پس از اعلام نظر شورای یاد شده، طرفها بر طبق آن عمل می نمایند.

د). ارجاع موضوع یا موضوعات مورد اختلاف به شورای عالی فنی، تغییری در تعهدات قراردادی دو طرف نمی دهد و موجب آن نمی شود که یکی از دو طرف به تعهدات قراردادی خویش عمل نکند.

ماده 54. قوانین و مقررات حاکم بر پیمان

قوانین و مقررات حاکم بر پیمان منحصراً قوانین و مقررات کشور جمهوری اسلامی ایران است.

نماینده پیمانکار
نام و نام خانوادگی
امضاء

نماینده کارفرما
نام و نام خانوادگی
امضاء

دستور العمل ها،
بخشنامه ها

و آیین نامه های اجرایی
مهم در طرح و پروژه های عمرانی
صادر از سیاست دولت و برنامه و بودجه کشور

فهرست بخشنامه مهم و کاربردی در طرحهای عمرانی

تاریخ بخشنامه	شماره بخشنامه	عنوان بخشنامه	موضوع
		دستورالعمل اجرای بودجه و تنظیم موافقتنامه های اعتبارات هزینه و عمرانی (سالانه)	دستورالعمل
۱۳۹۸/۰۳/۲۰	۹۸/۱۳۵۵۸۵	دستورالعمل نحوه جبران آثار ناشی از افزایش قیمت ارز در پیمان های ریالی فاقد تعدیل	تعدیل نرخ ارز
۱۳۹۸/۰۳/۲۰	۹۸/۱۳۵۵۸۶	دستورالعمل نحوه جبران آثار ناشی از افزایش قیمت ارز در پیمان های ریالی فاقد تعدیل (تمدید)	تعدیل نرخ ارز
۱۳۹۸/۱۲/۲۸	۹۸/۷۵۸۱۴۰	فهرست بهای واحد پایه (بعنوان نمونه رشته ابنیه سال 1399) (19) رشته برای آنها این فهرست بها تهیه شده)	فهرست بها
۱۳۹۵/۰۸/۰۴	۹۵/۸۰۵۹۵۱	ضوابط اجرایی کارهای امانی در پروژه های استانی	رهای امانی
۱۳۸۹/۰۶/۲۷	۱۰۰/۴۷۷۰۷	دستورالعمل نحوه درخواست تجدید نظر در نرخ پیمان	تجدید نظر در نرخ پیمان
۱۳۹۹/۰۳/۳۱	۹۹/۱۴۲۰۱۰	دستورالعمل تعیین حق الزحمه نظارت	حق الزحمه نظارت
۱۳۹۶/۰۵/۲۵	۱۳۴۲۵۹۰	دستورالعمل ماده 27 قانون الحاق دو	دستورالعمل و اگذاری طرحها
۱۳۸۲/۰۹/۱۵	۱۰۱/۱۷۳۰۷۳	دستورالعمل تعدیل آحاد بهای پیمانها	تعدیل آحاد بهای پیمانها
۱۳۸۸/۰۱/۳۱	۱۰۰/۷۱۳۵	دستورالعمل نحوه محاسبه تفاوت بهای قیر	تفاوت بهای قیر
۱۳۹۵/۰۲/۰۷	۳۴۰۰۱	دستورالعمل نحوه تهیه و تصویب ردیف های ستاره دار	لام ستاره دار فهارست بها
۱۳۹۶/۰۵/۰۴	۹۶/۱۲۹۹۱۸۸	انعقاد پیمان اجرای کارهای ساختمانی به صورت سرجمع	نمای کار به صورت سرجمع
۱۳۹۷/۰۸/۲۲	۹۷/۴۴۶۸۶۱	تبیین مواردی از از بخشنامه 96/1299188 مورخ 04/05/1396	نمای کار به صورت سرجمع
۱۳۸۵/۰۷/۱۶	۸۴۱۲۶	آیین نامه اجرایی بند اج ماده 12 قانون برگزاری مناقصات	آیین نامه اجرایی
۱۳۸۵/۰۷/۱۶	۸۴۲۱۷	آیین نامه اجرایی بند الف ماده 26 قانون برگزاری مناقصات	آیین نامه اجرایی
۱۳۸۸/۱۰/۰۱	۱۹۳۵۴۲	خرید خدمات مشاوره	آیین نامه اجرایی
		دستورالعمل اجرایی مواد (۲۳) قانون الحاق (۲) مصوب ۴/۱۲/۱۳۹۳ و (۲۱۵) قانون	دستورالعمل